

Forfatter: Henrik Blicher

Titel: Jens Baggesen

Anvendt udgave: Jens Baggesen

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (dsl.dk)

Det Kongelige Bibliotek (kb.dk)

Jens Baggesen

Indhold

- [Indledning](#)
- [Biografi](#)
- [Forfatterskabet](#)
- [Tekstoplysninger](#)
- [Bibliografi](#)
- [Henrik Blicher](#)

Indledning

Som ganske ung og overvældende talentfuld kom Jens Baggesen i forbindelse med den danske og holstenske adel i København. Han tilpassede sig disse miljøers kultur og omgangsformer med en kamæleonagtig sikkerhed, som imidlertid bragte ham på kant med en lokal dansk tradition, både den daværende og den kommende. Litterært set er han blevet betegnet som en overgangsfigur, en sært vibrerende størrelse mellem oplysningstid og romantik. Hans livsforløb forekommer fragmenteret. Baggesen var et moderne menneske, der med Søren Schous ord "stod uden for selvfølgelig traditionssammenhænge og derfor selv måtte skabe sig et ståsted, eller rettere en række midlertidige ståsteder" (*Dansk Noter*, nr. 3, 1991, s. 21).

En lignende historie om social opstigning skal man til H.C. Andersen for at finde. Da Andersen skrev sine rimede portrætter af danske digtere (*Vignetter til danske Digtere*, 1832, citeret fra *Samlede Skrifter*, bd. XII, 1879, s. 170) kalkerede han - med en selvoptagethed, der er emnet værdigt - sit eget forhold til Odense over Baggesens ydmyge Korsør:

Hen ad den nøgne Kyst de Bølger trille,
Forstaaer du Vandrer deres dybe Chor:
"Der var en Tid, Korsøer var meget lille,
Men Baggesen blev født, og den blev stor."

Baggesen kom litterært set til at spille dobbeltspil ved både at digte på dansk og på tysk. En nationalt funderet dansk litteraturhistorie har haft besvær med at håndtere en sådan tvetydighed.

En anden besværlighed udspringer af Baggesens tilhørsforhold til en periode af dansk litteraturhistorie, der let går hen og bliver komisk i sin sentimentale omgang med egne følelser:

Der var en Tid, da jeg var meget lille,
Min hele Krop var knap en Alen lang:
Sødt, naar jeg den mig tænker, Taarer trille,
Og derfor tænker jeg den mangen Gang.

De kendte linjer fra Baggesens "Da jeg var lille" (1785, citeret med Billeskov Jansens udhævelse, fra: *Danmarks Digtekunst*, bd. II, 1947, s. 52; PS IV 27; om tekstgrundlaget se Bibliografi) er blot én side af Baggesens talent. Dele af forfatterskabet har i det 20. århundrede været genstand for intensiv dyrkelse (se Bibliografi: Aage Henriksen; Leif Ludwig Albertsen). På det seneste har man ofret hans rejseskildring *Labyrinten* (1792-93) betydelig opmærksomhed.

Et tredje forhold, der står i vejen for en spontan værdsættelse af Baggesens forfatterskab, er dets karakter af lejlighedsdigtning. Hans digte er indlejret i et væv af klassiske koder og henvisninger til samtidige personer og forhold. Det er et forfatterskab som kræver umage af sin læser, men en umage, som bliver belønnet.

Biografi

Baggesen blev født 15.2.1764 i Korsør. Hans far var en fattig kornskriver, Bagge Baggesen (1735-85), som lærte ham at skrive, og den kvikke dreng tilegnede sig en nærmest kalligrafisk skrift, som til en begyndelse skaffede ham tjeneste hos den lokale postmester, senere hos en ondsindet amtsforvalter. Af moderen, Anna Møller (1734-1818), lærte han at læse: Bibellæsning var "hendes kjæreste Beskjæftigelse i hver ledig Time [...] hendes daglige Sysler udførtes under Bønner, Bibelsprog og Psalmesyngen" (*Biographie*, bd. I, s. 3). 1777 blev drengen

sendt til Slagelse Latinskole for at blive student. Fra "Kjedsomhedens Moderstad" (*Biographie*, bd. I, s. 75) er der bevaret digte og dagbogsoptegnelser, men også et brev i bønsskriftets form, en genre, som Baggesen skulle komme til at mestre. Allerede her klager han sin nød med stor præcision og velvalgte latinske citater i et brev fra 1782 til latinskolens rektor Wøldike: Han har været syg på legeme og sjæl, han har langt fra været flittig nok, han har stiftet gæld, han er bundløs fattig og har ingen fremtidsudsigter, men han har sin ære. Derfor har han besluttet - og han undlader ikke at gøre opmærksom på, at beslutningen får hans pen til at ryste - at forlade sit fædreland og "ukjendt i et andet leve, hvor kummerligt det skal være, de faa Aar, som ere tilbage af min Levetid" (*Biographie*, bd. I, s. 22). Brevet opfyldte sit formål, Baggesen fik sin understøttelse og kunne rejse til København for at læse til præst.

Ved juletid i 1782 skrev digteren Christen Pram (1756-1821) til sin ven, kritikeren Knud Lyne Rahbek (1760-1830) og orienterede ham om indholdet af en *Samling af Poesier. Nytaarsgave 1783*, hvoraf en håndfuld var skrevet af et bemærkelsesværdigt, ungt menneske, som netop var kommet fra Slagelse: "en Dreng, som har alle mulige Talenter til at blive en god og stor Digter, en Dreng, som Du vilde elske fremfor alle Dine Venner, hvis Du kiændte ham. Han hedder Baggesen, er en Siællænder, og en underlig, entusiastisk, melancholsk, ubeskrivelig En" (Rahbek: *Erindringer af mit Liv*, bd. III, s. 215 f.). Kort tid efter var Baggesen det nye fund i Københavns litterære cirkler. Han fik sin gang i Prams hus, der også omfattede den ti år ældre Maria Magdalene Pram. Hende forelskede han sig i og besang som den kyske månegudinde Seline.

I de følgende år befæstede han sit ry som digter, hvilket dog ikke forhindrede ham i at gå med planer om at tage hyre som langfartsmatros, men han lod det blive ved en maritim drikkevise (*Biographie*, bd. I, s. 42) og aflagde filosofikum ved Københavns Universitet i 1784, samme år som han indrykkede en annonce i *Kjøbenhavns Kgl. allene privilegerede Adresse Contours Efterretninger*. Her opfordrede han publikum til på forhånd at love at aftage eksemplarer af et planlagt bind *Comiske Fortællinger* (1785). Betingelserne for denne subscriptionskontrakt var specielle, som det fremgik af den karakteristisk lunefulde annonce:

Saa meget er vist, at den, som vil sette sit Navn under denne, vover uendelig mindre end jeg, da han kun kan tabe 3 Mark, og neppe det, saasom Papiret dog kan bruges til et eller andet, da jeg derimod ved Bogen for evig kan tabe hans Agtelse. For Subskribenten har det virkelig endog sin sande Nytte, om han vover denne Udgivt; thi bliver Bogen saa lykkelig, at den behager ham, har han ikke spildt sine Penge; men skulde det modsatte finde Sted: kiere Læser! hvem vilde da ikke med Glæde give otte og fyrgetive Skilling, for at lære, en anden Gang at tage sig i Agt for mig?

(PS I 296).

1334 eksemplarer blev afsat på forhånd. At Johan Herman Wessel (1742-85) nåede at give sin uventede rival fra Korsør en anbefaling med på vejen har formentlig bidraget til afsætningen:

Rivalen er for stærk og jeg for svag,
Han stiger i sin Flugt, jeg daler;
Men dalende jeg har det Haab, den Trøst,
At tit jeg læse skal hans Vers med Lyst.
("Til Hr. Jens Baggesen", i: *Samlede Digte*, s. 164)

Med disse ord var der udsigt til vagtafløsning i den danske litteratur. Johannes Ewald (f. 1743) var død i 1781, og Wessels liv blev omtrent lige så kort. Ved hans død i 1785 blev det Baggesens opgave at sætte hans eftermæle på følgende raffinerede formel (PS IV 98; under et portræt i *Samtlige Skrifter*, bd. I, 1787):

Graad smelted hen i Smil, naar Wessels Lune bød,
Og Glædens Smil forsvandt i Taarer ved hans Død.

Wessels blanding af drøj komik og elegant versifikation var en af de afgørende forudsætninger for de *Comiske Fortællinger*, men ifølge den unge forfatter var det kun en side af hans talent, der således kom til udtryk: "Jeg valgte den muntre fortællende Poesie, ikke fordi jeg følte større Tilbøielighed til den end til den alvorlige; men fordi jeg virkelig leed mindre, hvis mine Forsøg mislykkedes" (af "Fortale", PS I 297). Denne modsætning mellem komik og alvor - med Baggesens egne ord forskellen på at 'fortælle' og at 'synge' - kom til at forfølge ham: Publikum forventede flere rimede festligheder, man så gerne linjen fra den genopdagede Holberg (1684-1754) over Wessel forlænget, men Baggesen ville hellere synge. De *Comiske Fortællinger* gjorde Baggesen populær: Publikum læste dem ifølge pålidelig kilde "med den inderligste Fornøielse" og "lærte dem udenad som fordem *Per Paars* og i senere Tid Wessels *Kjærlighed uden Strømper*" (Rasmus Nyerup; citeret fra PS I VIII). Samme år døde Baggesens far, han selv var alvorligt syg, og han flyttede på Regensen.

Det må være i de følgende år, at Baggesen definitivt opgav sit teologiske studium. Venskabet med Pram bragte ham ind i fornemme kredse, navnlig hos den holstenske del af aristokratiet, og protektion fra magtfulde folk som greve Ernst Schimmelmänn og prins Frederik Christian af Augustenborg fremstod da som et bekvemt alternativ til årelange brødstudier. Baggesen skulle leve af noget, og de velhavende kredse satte pris på hans digtning og hans unikke sociale talenter. Forbindelsen til Schimmelmänn - eller rettere Charlotte Schimmelmänn (skørtevejen) - bragte ham i 1787 til godset Brahetrolleborg på Fyn hos Sybille Reventlow, dennes søster, gift med landboreformatoren greve J.L. Reventlow. Rejsen fra København over Sjælland til Fyn og videre til nye adelige venner i Holsten er beskrevet i en rejsedagbog, der giver en forsmag på *Labyrinten* (gengivet i *Biographie*, bd. I, s. 73-172). Samtidig sørgede han for at holde en varm linje til fru Pram i København i form af digte og breve, der insisterer på flere breve (*PS II* 15-27).

Interessen for Ludvig Holberg var stigende, og man betroede den unge Baggesen at gendigte den utopiske rejseroman *Nicolai Klimii Iter subterraneum* (1741) på tidssvarende dansk. Det veloplagede resultat forelå i 1789 i form af et pragtværk i stort format med illustrationer af Nicolai Abildgaard. Men året 1789 skulle også blive et skæbneår for Baggesen. Få uger før den franske revolution opførte man *Holger Danske. Opera i 3 Acter* på Det Kongelige Teater. Den eventyrlige historie har ikke meget med den danske sagnhelt at gøre, men Baggesens samarbejde med komponisten F.L.A. Kunzen var epokegørende. Sit forlæg havde han fundet i C.M. Wielands kapricøse epos *Oberon* (1780), og resultatet - et sangbart kærlighedseventyr om en ridder og hans orientalsk dejlige prinsesse og deres talrige prøvelser for at genforene de høje kærlighedsmagter Oberon og Titania - gav rige sceniske såvel som musikalske udfoldelsesmuligheder. *Holger Danske* blev imidlertid taget af plakaten efter blot seks opførelser, men fik et længere efterspil i form af en heftig dagbladspolemik (Holger-fejden) om operaens kunstneriske berettigelse og indvandrede tyskeres ret til magtfulde stillinger i enevældens administration. Fejden er blevet kaldt "det første populistiske angreb på finkulturen" (Jørgen Bonde Jensen, i: *Digternes paryk. Studier i 1700-tallet*, 1997, s. 238) og "den første åbne konfrontation mellem dansk og tysk" (Ole Feldbæk, i: *Dansk Identitetshistorie*, bd. II, 1991, s. 9). Begge dele skulle der komme mere af.

Baggesen stod midt i skandalen, men inden den havde nået sit højdepunkt, var han rejst ud af landet. Den 26.5.1789 forlod han København. I sønnen August Baggesens *Biographie* nedtones Tyskerfejden som årsag til rejsen - "alene hans vedvarende Sygelighed gjorde en Badereise ønskelig" (bd. I, s. 188). Men sandheden var, at Baggesen var mindre national end det blot få år senere var opportunt at være. Tysk kultur var hans inspirationskilde og herboende tyskere hans mæcener. I øvrigt regnede han sig for verdensborger. Endnu i *Labyrinten* taler han om den "fatale" opførelse og det uvejr, som "nedregnede, nedhagtede, nedlynedede og nedtordnede min lille litterariske og borgerlige Tilværelse" (*Labyrinten*, 1792, s. XXVIX f.).

Med understøttelse af prins Frederik Christian af Augustenborg gik rejsen over Holsten, Hamburg, Pymont, Göttingen, Hessen, Frankfurt og Worms og videre til Zürich, St. Gotthard og Bern - geografisk set ikke nogen labyrintisk rejse, men en stort set lige linje ned gennem Europa. Rejsens første, programsatte mål var Bad Pymont, et mondænt kursted, som skulle bringe den sygdomsplagede Baggesen til hægterne. Kuren, der bestod af lige dele kildevand og spadsereture, var dog uden den store effekt. I Hamburg havde en læge ordineret en kur, "*eet eneste Redningsmiddel*" (*Labyrinten*, 1965, s. 95), som Baggesen dog var blufærdig nok til at skjule for sin læser og først udpege tydeligere i den reviderede version af *Labyrinten*, hvor lægen udtrykkelig anbefalede: "*De maa give Dem!*" (*Jens Baggesens Digtervandring eller Reiser i Europa*, 1807, s. 285). Den friere oversættelse af lægens ord er: "koitus nu!" (Jørgen Bonde Jensen, i: *Digternes paryk. Studier i 1700-tallet*, s. 236).

I Bern forlovede han sig i november med sin første hustru, Sophie, en 21-årig datterdatter af den berømte schweizertyske alpedigter Albrecht von Haller. Inden ægteskabet kunne blive en realitet i marts 1790 måtte han afvente økonomiske garantier hjemmefra og benyttede ventetiden til en tur til revolutionens Paris, hvor han omkring nytår dansede begejstret på ruinerne af Bastillen. Hjemturen fra Bern var et triumftog, som kastede nye venskaber af sig: i Weimar digteridole Wieland og i Jena både filosofen Karl Leonhard Reinhold, der introducerede ham til Kant, og Schiller, "denne nye Sol paa Tydscklands glimrende Digter-Horizont" (*Labyrinten*, 1965, s. 68). I oktober 1790 ankom parret til København.

Baggesens næste rejse i foråret 1793 havde et dobbelt formål. Dels var Sophie blevet syg efter sin første fødsel i maj 1792, og man havde forhåbninger om, at en rejse kunne styrke både moderen og det svagelige barn. Dels mente de bevilgende myndigheder, at Baggesen var den rette til at udføre en ikke nærmere bestemt undersøgelse af skolevæsen og pædagogik i det ganske Europa. Til det formål fik han understøttelse i tre år. Dels var han på hemmelig mission for prinsen af Augustenborg, der ønskede ren besked om de mange og forskelligartede frimurerordener, som virkede i det skjulte. Om den officielle del af programmet erklærede Baggesen, at han på sin første tur havde rejst som en bi - "for at indsue Sødmen af Blomsterne" - nu ville han rejse som ansvarlig oplysningsmand, "som Mand, meere for at bringe Honningen tilbage" (*Labyrinten*, 1793, s. 401). Men udbyttet blev lige så diffust som den stillede opgave: Sophie fik ikke sit helbred tilbage. I 1793 fødte

hun endnu en søn (Carl, efter Reinhold), men mistede kort tid efter den førstefødte (Ernst, efter Schimmelmänn). I 1795 kom sønnen August til verden, og i 1797 døde hun i Kiel efter et kortvarigt ophold i København. De pædagogiske undersøgelser, som efter planen skulle have ført til en universitetsansættelse, blev spredt fægtning. Hans dagbog melder om adskillige ark, afsendt i kodesprog til prinsen selv, vedrørende frimurenes dulgte virksomhed.

Blandt Reinholds tilhørere i Jena var den unge maler K.L. Fernow, med hvem Baggesen fortsatte sin rejse til Norditalien efter at have afsat den gravide hustru hos hendes forældre i Bern. Fra december 1793 til april 1794 kan man følge hans muntre udflugt over Wien til Venedig og Firenze i breve til hustruen og i en dagbog - selskabeligt flyver han let "som en Boldt" (*Biographie*, bd. II, s. 68), har et godt øje til 'kopier' af Sophie og svælger i italiensk kunst. Rejselivet var ved at blive til en livsform.

Fra april 1794 til marts 1795 blev Baggesen og familien i Schweiz. Under hjemrejsen genså han Paris og stødte igen til familien i Weimar, hvor han traf Goethe og Herder. I juli slog familien sig ned på Augustenborg, senere i Kiel. Et år efter fik Baggesen sin første regulære ansættelse som viceprovst på Regensen, en stilling som han bestred med vanlig irregularitet. Årene omkring Sophies død var erotisk forviklede, ja, labyrintiske, hvad digterens stadige udbytning af adressaten på en række højt opskruede hyldestdigte vidner om. I digtet "Taus Tilbedelse" (PS IV 213 ff.) placeredes på tilbedelsens plads hen ad vejen både *Palmine* (Sophie), *Amanda* (formentlig Christiane von Qualen; i et samtidigt digt dubleret af *Urania*, Benedicte v. Qualen) og *Fanny* (Fanny Reybaz, som han giftede sig med i 1799).

I maj 1798 var Baggesen igen i Norditalien og Schweiz, hvor han på baggrund af sine forventninger til den franske frihedsrevolution engagerede sig politisk i Schweiz' omdannelse til Den Helvetiske Republik. Litterært var han optaget af sit tyske versepos *Parthenäis* (1803). Turen hjem til København gik over Paris, hvor han i kraft af sin svigermors forarbejde blev forlovet med den smukke og formuende franske schweizer Françoise (Fanny) Reybaz. Året efter blev de gift. Hendes dannelse var ifølge stedsønnen upåklagelig, men den havde samtidig gjort hende "uskikket til det huuslige Livs lavere Sysler" (*Biographie*, bd. II, s. 292).

I november 1798 var Baggesen igen i København, denne gang frem til slutningen af 1800, hvor han slog sig ned i Paris. Som nylig udnævnt meddirektør for Det Kongelige Teater fik han opført operaen *Erik Eiegod* fra 1789 med Kunzen som komponist. Hans indsats for teatret er der ingen delte meninger om, den indskrænkede sig til den kåde "Theateradministratoriade", hvor han omtaler sig selv som "Professor, og Halvprovst paa Regentsen, / Bagfierding af Skueplads-Omnipotentsen" (PS I 264). Aage Henriksen har gjort regnskabet op over Baggesens mangeartede borgerlige titler hen ad vejen: han synes "ikke for alvor at have udøvet embedsgerning i sammenlagt tre år" (*Den rejsende*, 1961, s. 16).

Inden afrejsen til Paris, som ikke passede hans københavnske velyndere, arbejdede Baggesen igen på sin opera *Trylleharpen* (opført 1816) og på et heksameter-epos om Napoleon. I 1799 fødte en stadigvæk hostende og utilpasset Fanny ham en datter (Emma, efter "Emma", PS I 186). Ved en festlighed arrangeret til hans ære i Drejers Klub testamenterede han fremsynet sin 'danske lyre' til den unge Adam Oehlenschläger (1779-1850) og fik påbegyndt den efter ét bind skrinlagte udgave af *Samtlige Værker* (1801). I et brev fra Paris til vennen F.H. Jacobi opregnede han sine fortrædeligheder: "Reisebesværligheder, Pengemangel, Sygdom, Ammeluner, Bedragerier, Sprogmisforstaaelser, Nationalforskjelligheder og Tab" (*Biographie*, bd. III, s. 78) og sit afkald på "Fædreland, Venner, Elskede, Sprog, Sæder, Kjæphest og Riddet paa denne til Udødelighed" (bd. III, s. 77), men ser det som en skærsild, en omfattende krise - som han håndterer forbavsende vitalt - og som skal føre ham på "min Vei til en jordisk Himmel" (bd. III, s. 78).

Det første store arbejde, Baggesen gik i gang med var alpevandringseposet *Parthenäis*. Han havde opnået kongelig understøttelse til to års ophold i Paris, og rejste i 1802 over Tyskland, hvor forlæggeren Perthes lagde an til en udgave af hans tyske digte i to bind, til Danmark for at forlænge understøttelsen og vendte tilbage til Paris med Frederik VI's forsikring om fast årlig støtte. Her plejede han omgang med ungdomsvennen, den tyske oversætter af *Labyrinten* C.F. Cramer, fulgte forelæsninger om eksperimentalfysik og blev af H.C. Ørsted (1777-1851) introduceret til kemien. Han overvejede at skrive et "moderne Epos" med titlen *Uranion eller Lysets Helte* (*Biographie*, bd. III, s. 147) og længere digte med udgangspunkt i det nordiske sagnstof: *Odin eller Danrigets Stiftelse* og *Nordiske Forvandlinger* (*Biographie*, bd. III, s. 152). Alle planer blev opgivet til fordel for en ny rejse til Schweiz og Norditalien sammen med vennen A.C. Gierlew (som har beskrevet rejsen i *Breve over Italien*, 1807); denne gang var planen at nå Rom. Vejen gik over Milano og Modena med ophold på et lille landsted, La Frasalga, som Baggesen havde fået foræret af sin første hustrus onkel. Sammen med vennen, den gamle rejsefælle fra revolutionsåret, Adam Moltke, nåede han til Perugia, hvorpå han vendte om (tilbage toget er beskrevet i rimbrevet "Tilbagegangen over Rubicon", PS II 106), opgav både tanken om at slå sig permanent ned i Italien og at se "Verdens egentlige Hovedstad" (*Biographie*, bd. III, s. 180).

En arv efter Fannys far betød, at familien, der var blevet udvidet med en søn (Adam Paul) i 1804, kunne købe et lille landsted i Marly-le-Roi uden for Paris. I 1805 arbejdede han på *Oceania*, et stort anlagt epos på tysk: "Opdagelsen af Jordens Sydpol og af Menneskeslægtenes Sydpol: Videnskabernes og Kunstens Triumph - et Heltedigt uden Krig - et i alle Henseender nyt Epos, hvis jordiske Ledetraad er Cooks Verdensomseiling" (*Biographie*, bd. III, s. 201 f.). Fem sange blev trykt i *Heideblumen* (1808), men derved blev det.

I juni 1806 havde Baggesen planlagt et tre ugers ophold i Danmark. Modtagelsen var overalt meget venlig, men inden sin afrejse et år efter havde han opnået at sætte København på den anden ende. Skandalen, der primært drejede sig om en hovedkuls forelskelse i Oehlenschlägers søster, Sophie, der var tilsyneladende godt gift med juristen A.S. Ørsted (1778-1860), havde to højdepunkter. Først var der bysladderer, der havde gode vilkår, fordi Baggesen i november var flyttet ind hos parret for at gøre stormkur til Lilia, som han kaldte hende. Hun var centralt placeret i kredsen omkring Det Romantiske Gennembruds mænd og opnåede for en kort overgang at omvende Baggesen til Goethe og den nyere poesi, men en gift kvindes åbenlyse fascination af en gift og nådeløst charmerende eksilddansker var genstand for mere ligefrem interesse. Anden del af skandalen blev udløst, da Baggesen i 1808 udgav en række digte med alt for tydelige allusioner til den københavnske affære (*Nyeste Blandede Digte* og *Heideblumen*, jf. Carl Roos: "Sofie Ørsted", i: *Det ukuelige Håb*, 1963, s. 43). Andre forhold havde imidlertid bidraget til at gøre Baggesen til persona non grata i de snævre cirkler. Oehlenschläger, der med *Digte* (1803) og ikke mindst *Poetiske Skrifter* i to bind (1805) havde markeret sig som den nye skoles første digter, fik tilbudt råd og bistand fra sin erfarne digterkollega i rimbrevet "Noureddin til Aladdin" (*PS* II 151). Oehlenschläger takkede nej. Baggesen ville gerne forbinde sig med den nye skole, hvad der fremgår af hans generalopgør med den litterære institution i København, *Giengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen* (1807), hvor den fornyede Baggesen holdt dommedag over sin genganger og andre uddaterede personer fra før "det aandelige Jordskiælv, hvori det nittende Aarhundrede løsrev sig fra det attende", som det hedder i fortalen til den påbegyndte, men aldrig afsluttede revision af *Labyrinten* (*Digtvandring*, bd. I, 1807, s. XXIV). Her bekender han sig til Goethe, "Geniernes Genius" (s. XXXIII) og venter sig alt af "den nyeste *Naturphilosophie*, hvis levende Fremstilling af Naturkræfterne i mine Tanker allerede viser Spirene til en tidligere eller sildigere blomstrende ny Digter-Religion" (*Digtvandring*, bd. I, s. XXXVII f.). Omvendelsen til Goethe viser sig også i planen om at overgå alt, hvad han til dato har skrevet med en kolossal fortsættelse undervejs-til-mig-selv af *Labyrinten* planlagt til syv bind. Begrundelsen er den, at "*mine Digte ingenlunde vare mit Digterliv værde*" (*Digtvandring*, bd. I, s. XXXVIII).

Tilbage i Marly kom han efterhånden til forståelse med Fanny, der var oprørt over nyhederne fra København. Ved nyheden om englændernes bombardement af byen i 1807 blev han patriotisk lyriker. Det tyske forfatterskab blev forlænget med den satirisk-anti-romantiske *Der Karfunkel oder Klingklingel-Almanach* (1810). Efter et halvt år i Tyskland 1808-09 kom han atter til Paris. Forfatterskabet var i denne periode udelukkende tysk og filosofisk-teosofisk.

1811-14 opholdt Baggesen sig af nød og uden forudsætninger i Kiel som professor i dansk sprog og litteratur. Hans gamle venner i København havde vendt ham ryggen. Årene var præget af vekslende polemikker kulminerende med en langvarig og forbitret fejde med Oehlenschläger og hans tilhængere 1813-19. Som teaterkritiker havde Baggesen forbrudt sig imod den nye konsensus omkring Oehlenschläger som ufejlbarlig nationaldigter. Eftertiden har stort set givet ham ret i hans diagnose af den modne Oehlenschlägers dramatik, men også været enig om, at Baggesen spildte sine kritiske talenter. Baggesen afsluttede selv striden med *Rosenblade med Et Par Torne* (1819), som blev hans sidste bog på dansk. Undervejs havde han dog arbejdet på et større heksameterdigt *Thora* (1814-17), som dog aldrig blev fuldendt.

I september 1820 forlod han med sin familie for sidste gang Danmark. De permanente pengesorger bragte ham en overgang i gælds fængsel, i juni 1822 døde Fanny og senere på året sønnen Paul. Endnu engang intensiverede han sine teologiske studier og forlod i 1823 Frankrig for at slå sig ned i Schweiz afbrudt af kurrejser i Tyskland. I vedvarende kamp med en tiltagende underlivssygdom nåede han at forfatte metafysiske afhandlinger og fuldføre sin gamle plan om en versfortælling om *Adam und Eva*. På vej til Danmark døde han 3.10.1826. Liget blev obduceret (nyresvigt) og ført til Kiel, hvor Baggesen blev begravet ved sin første kones side.

Forfatterskabet

- [Et litterært testamente](#)
- [Lyrikkens faste former](#)
- - [Elegi](#)
  - [Ode](#)

Jens Baggesen,

- [Rimbrev](#)
- [Fortællingens former](#)
- [Versfortællinger](#)
- [Epos](#)
- [Labyrinten](#)

Et litterært testamente

Som det er fremgået var Baggesens liv rigt på løfter om litterære bedrifter. En del blev indfriet, men meget lå hen i antydninger efter et langt liv i kunstens tjeneste. Det er et faktum, at Baggesen langt fra fik skrevet de værker, han drømte om, men det gør ikke forfatterskabet til et fallitbo.

Hvordan vurderede Baggesen selv sin indsats? Vilhelm Andersen har kaldt digtet "Romerering" (PS II 114) for hans "litterære Testamente" (*Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, 1934, s. 832). Den karakteristiske er værd at se nærmere på. "Romerering" er et brev på vers til rejsekammeraten A.C. Gierlew, skrevet i Paris 1804 som forklaring på, hvorfor han kort før Rom måtte vende om for i stedet - med hans selvgjorte ord - at *romerere* hjemme i Paris.

For det første er der spørgsmålet om arvefølgen i dansk litteratur i de første år af 1800-tallet, og her kommer navnet Oehlenschläger - eller Schlegel-schläger, som han kaldes - ind i billedet (manuskriptet har: Øhlenslæger). Når Vilh. Andersen kan kalde digtet for et litterært testamente - et tidligt testamente al den stund Baggesen skulle forblive produktiv til sin død i 1826 - hænger det sammen med, at han her sætter forholdet til Oehlenschläger på en meget menneskelig formel: "Ræven under Rønnebær". Rivalens talent er uomtvisteligt, men det er ensidigt. Baggesen giver sig ikke lige sådan:

Om for *ham* i Skiul jeg krøb,
Vigende hans løbske Løb?
Vel! jeg lader ham den Ære
(Men og eene ham) at være
Stærkest i poetisk Ruus,
Gøthiskhed, og klassisk Duus -
Ham, der (som os Rygtet siger)
Alt besov Parnassets Piger
I sin Vugge -

[...]

Ham i Drukkenskab at stikke
Vover min Begeistring ikke;
Skjøndt i Digter-Veddeløb
Fra de fem og fra Forstanden
Den tør trodse hver en anden.
(PS II 120 f.)

Historisk set var Baggesen ved at blive løbet over ende af Det Romantiske Gennembruds mænd, Schlegel-schläger, Goethe m.fl., men på dansk grund først og fremmest af Oehlenschläger. Han var den danske repræsentant for det "aandelige Jordskielv", som han senere kaldte det (*Digtervandring*, bd. I, 1807, s. XXIV), der med Poul Borums ord gjorde Baggesen til "Another beautiful loser of the nineties" (*Danish Literature*, 1979, s. 31). Baggesen var mod sin vilje blevet fikseret i det tilbagelagte revolutionsårhundrede, han havde haft så kolossale forventninger til - ikke mindst til sin egen rolle blandt oplysningens og kulturens fremmeste mænd og kvinder. I det, som skulle blive hans danske hovedværk, *Labyrinten*, hedder det, at engang i fremtiden skal man fejre "Menneskehedens almindelige Bryllupsfest", da skal tanke og følelse, "vort Væsens Brud og Brudgom" forenes med hinanden (*Labyrinten*, 1965, s. 264).

Ganske vist indeholder "Romerering" udmærkede parodier på en vis romantisk type, der fører sig frem i verden med en genialsk formløshed, som byder klassicisten imod, men det er værd at notere sig, at det er den unge Oehlenschläger, der ifølge Baggesen ligger inde med de misundelsesværdige rønnebær, ikke den modne, velnærede dramatiker, hvis fald fra højderne Baggesen senere brugte endeløse mængder af energi på at dokumentere. Den unge Oehlenschläger beundrede han, om end han gjorde det med klassicistiske forbehold. Det giver god mening at betragte "Romerering" som Baggesens bud på et testamente i forhold til den yngre rival, som hans egen opgørelse af det litterære bo. Oehlenschläger var på dette tidspunkt ved at sejre, Baggesen

ved at tabe.

Men der er andre grunde til, at man med Vilh. Andersen kan betragte digtet som et litterært testamente. Udgangspunktet for Baggesens epistel på vers er angiveligt et rejsebrev fra vennen, som detaljeret har skildret, hvad Baggesen er gået glip af ved at vende om før Rubikon, hvor Cæsar som bekendt ikke holdt sig tilbage (jf. "Tilbagegangen over Rubicon", *PS II* 106). Baggesen havde gjort adskillige forsøg på at komme til Rom, men da muligheden var inden for rækkevidde vendte han om - for at romerere, dvs. fastholde en produktiv distance til det attråede mål. Hvis en sådan fremgangsmåde lyder som en lidt speciel variant af det erotiske, er det ikke desto mindre i overensstemmelse med både Baggesen og den erotiske poetik, som Vilh. Andersen bruger en god del af sin lange fremstilling (118 kompakte sider) på at gøre begribelig. Det er heller ikke nogen tilfældighed, at Baggesens manøvre foran Rom stemmer overens med det system i hans erotiske galskab, som Aage Henriksen har gjort til omdrejningspunktet for sin udlægning af digterens værker og dage i *Den rejsende*: Baggesens erotiske praksis bestod i at lade være og at omsætte mulighedernes forjættelser i digtning. Rom er i den forstand en kvinde, man afstår fra at besidde, hvilket kun lyder som en besynderlighed, hvis man - med en karakteristisk Henriksen-formulering - vurderer ud fra en "sund og bornert normalindstilling, der lidt ubestemt regner med, at alle elskovsevner naturligt udmunder i forplantningens funktioner" (*Den rejsende*, 1961, s. 25).

At forestillingen om Rom er mere end verdensstaden selv giver god mening for en idealistisk digter. Baggesens tidligere rejsekammerat under ham gerne virkelig at komme til Rom:

Altsaa dog ei blot i Tanker
(Hvori hver Poet jo spanker,
Naar han vil, al Jorden om,
Ja vel og i Himlen dandser),
Men med alle mine Sandser,
Endelig derhen jeg kom!
(*PS II* 116)

Men Baggesen insisterer på sin indirekte metode; han hører, skuer, lugter, smager og føler det hele langt mere kvalificeret på afstand i kraft af sine meddelere, der omfatter Gierlew, hans afdøde ven A.C. Hviid og ikke mindst "en Mand som *Winckelmann*" (*PS II* 117), indbegrebet af 1700-tallets lidenskab for antikken. Og det leder ham frem til et markant synspunkt på forholdet mellem natur og kunst. Rom er kunstens by, og kunsten overgår naturen. Baggesens antinaturalisme, hans hyldest til kunstigheden falder i to afdelinger. Først vejes de to begreber mod hinanden:

Naar jeg, i en vis Distant
Fra mig selv, paa Posten hans,
Fordumstidens Gudfagter
Her i dette Gruus betragter,
Spørger jeg mig henrykt om:
Hvad er vel vort usle Norden,
Hvad er vel Naturens Orden,
Hvad er Havet, hele Jorden,
Alle Stierne, alle Sole
Mellem Melkeveiens Pole,
Hele Verden, kort, mod - *Rom*?
(*PS II* 117 f.)

Der er her ikke tale om blot storladet hyldest til den evige stad, synspunktet er principielt, og af de herpå følgende vers fremgår det, at Baggesen er ved at formulere en poetik, som giver plads til Baggesen selv ved at reducere den moderne digtning (i særdeleshed den fremstormende Oehlenschläger) til udtryk for en lavere natur.

Den, som midt i Kunstens Skatte
Sligt et Spørsmål ei kan fatte -
Den, som her ei raaber *Bæ!*
Til vor Nutid - er et Fæ;
Ham gav blot Naturen Patte;
Ham gav ingen sund Kritik
Denne Melk, som Smagen kryster

Jens Baggesen,

Af de gamle Kunstens Bryster,
Som man kalder *Æsthetik*.
(PS II 118)

Således lyder Baggesens indlæg i 1700-tallets standende strid mellem les anciens og les modernes, mellem gammelt og nyt. Romantikerne - som vi senere har lært at kalde dem - er i denne optik uskoledede barbarer, som nægter at lade deres naturlige (geniale) tilbøjeligheder modificere af antikkens mønstre og af - med et belastet ord - *smagen*. At menneskets sande dyd - endnu et belastet ord - består i at fornægte sin dyriske natur hører til Baggesens børnelærdom. Kunsten betragtes som del af en civiliseringsproces, som har til opgave at lede mennesket ud af sin naturtilstand. Denne oplysningens grundmyte (af bibelsk tilsnit) former sig typisk således: I begyndelsen kom mennesket ved en katastrofe i konflikt med sig selv og mistede sin oprindelige uskyld. Det blev da kastet ud i en rå naturtilstand, hvor det var henvist til møjsommeligt og langsomt at generobre den tabte fuldkommenhed. Midlet til dette var *frihed* i 1700-tallets særlige prægning af ordet. Det betegner ikke en subjektiv selvudfoldelse, snarere det genuint menneskelige, fordringen om at træde i karakter som myndigt subjekt, som det fremgår af Immanuel Kants berømte definition: "Oplysning er at mennesket forlader sin selvforskyldte umyndighed" ("Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung?", i: *Berlinische Monatsschrift*, nr. 12, 1784; overs. i *Slagmark*, nr. 9, 1987, s. 82-88). Frihed vil i oplysningsperspektivet sige at emancipere sig fra instinkternes tyranni. Det er på denne baggrund Baggesen må lægge afstand til romantikerne som uopdragne skoledrenge.

Men Baggesen nøjes ikke med at patronisere romantikerne, han erklærer sig "ganske heed i Panden" (PS II 118) og udkaster en romantisk vision efter bogen. Brevskriveren er sig klart bevidst, at han i den virkelige verden befinder sig i Paris, hvor han romererer over det fraværende Rom. Fra sit højt beliggende udsigtspunkt udmaler han en svimlende vision om et altomfattende sammenbrud. Denne imaginære undergang, hvor alt - himlen, planeterne, romantikerne og digteren selv - "Flux blev til Antiquiteter" (PS II 119) er Baggesens parodiske bud på et romantisk digt. Men han nøjes ikke med det. I sin efterfølgende recension af visionen mønstrer han - med indforståede nik til brevets modtager - centrale termer fra den nye skoles program:

Høihed, Kraft, Enthusiasmus,
Fiinhed, Stolthed, Energie,
Ahnelse, Kritik, Genie -
(PS II 119)

Hvad Baggesens her leverer er en forbavsende præcis skitse af en romantiker. Det paradigmeskifte, som han tager temperaturen på i begyndelsen af det nye århundrede, kan håndfast opsummeres således: "Med romantikken installeres jeg'et som garant for det kunstneriske udtryks autenticitet. Tilsvarende glider de overleverede normer i baggrunden som regulatorer for den æstetiske produktivitet. Med prioriteringen af det personlige udtryk nedprioriteres traditionens greb om digtningen: frem for en digtning som kultur drømmes der om digtning som natur. Natur- og jeg-dyrkelse er de centrale faktorer i opgøret med det klassiske regime. Versformerne åbnes, genresystemet bryder sammen i dets rigide former og retorikken træder i baggrunden" ([Peer E. Sørensen: <http://www.hum.au.dk/nordisk/lokal/web/Studier/Undervisning/BLithistmanchetterF2003.htm#Det%20sene>](http://www.hum.au.dk/nordisk/lokal/web/Studier/Undervisning/BLithistmanchetterF2003.htm#Det%20sene)).

Når Baggesen i "Romerering" kan skitsere den igangværende omvæltning med en så fabelagtig kritisk årvågenhed, er det fordi, den handler om hans egen afvikling. "De te fabula narratur", hedder det hos Horats (*Satirer* 1.1. 69), et af Baggesens antikke forbilleder - historien angår ham selv. I den sidste del af rimbrevet forlader han parodien for desto tydeligere at præcisere sit eget standpunkt - "Men fra denne svimle Top [...] Gjør jeg, ned igjen, et Hop" (PS II 121). Og han lander lige præcis der, hvor rimbrevet som lejlighedsdigt med indbygget publikum afstikker rammerne for hans digtning. Da lyder hans hyldest til det nærværende liv, som han deler med hele den utilslørede menneskehed, således:

Men, naar man har seet sig om
Nogen Tid i Guddomsskrabet
Af forgangne Hedenskabet,
Finder man tilsidst sig i
Livet, som det nu er Moden
Mellem Christne her paa Kloden:
Livet uden Maskepie
Med det gamle Svinerie -
Livet, som er end tilbage -
Livet, som er ei forbi -

Livet, kort, i vore Dage -
Livet - som man lever i.
(PS II 123)

Lyrikkens faste former

Det indgik ovenfor i karakteristikken af det nye århundrede - som ikke blev Baggesens - at "genresystemet bryder sammen i dets rigide former". Da han debuterede i midten af 1780'erne stod en række fasttømrede genrer eller digteriske udtryksformer til hans rådighed. Når han i almindelighed karakteriseres som en slags klassicist, hænger det sammen med hans efterligning (latin: imitatio) af etablerede genrer og forbilleder. Det står i modsætning til romantikkens forestilling om geniet, der netop viser sin genialitet i at overskride en etableret norm. Baggesen viste i "Romerering" betydelig skepsis over for dette programpunkt; ifølge en klassicistisk målestok var det snarere et udtryk for uhæmmet selvfølelse.

Elegi

I sine tidlige digte står Baggesen da også i vedgået gæld til antikke forfattere som Catul, Tibul og Horats. Og i den lange række af glødende digte, han igennem 80'erne skriver til sin uopnåeligt fjerne kærlighedsgudinde Seline, udvikler han en egentlig dansk *elegi* på klassisk grundlag (jf. Billeskov Jansen: *Danmarks Digtekunst*, bd. II, 1947, s. 52; Vilh. Andersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, 1934, s. 721). Grundlæggende for disse elegier (jf. PS II 41, 45, 54, 59, 99, 106, 107, 109, 111, 112, 113, 115, 117) er, at hun er fraværende, hvilket bliver elskerens chance til at fremvise størrelsen af sit savn. I "Savnet. Til Seline" (PS IV 99) låner han - med en karakteristisk manøvre - stedfortrædende lyst fra rosen i hendes hår, kæden om hendes hals og liljen på hendes bryst, men begræder, at netop "I følesløse" (PS IV 100) har den mulighed, han selv er afskåret fra. Han er henvist til det synsbedrag, hvormed den olympiske Zeus gjorde en ende på den dødelige Ixions grove tilnærmelser ved at forvandle sin himmelske hustru til en sky:

Ja! jeg skal i sin hele Vidde savne
Den Himmel, som med hende mig forlod,
Og i mit Helved længselfuld omfavne
Den tomme Luft, hvori min Engel stod.
(PS IV 100)

Et andet karakteristisk træk ved Baggesens elegier er digterens principielle afmagt i skildringen af den grænseløse lyst, hun har vakt i ham. Ydmygheden er for så vidt på skrømt; den tjener ikke blot til at hylde hendes uudsigelige dejlighed, men er også bevis for hans potentiale som elsker. Han kan da (PS IV 69) ønske alle lige så lykkelige som han selv:

Ved under en Gudindes Skierm at nyde
Den Fryd, hans svage Sang ei tolke kan.

Hovednummeret blandt Seline-digtene, der er blevet karakteriseret som den første danske erotiske digt-cyklus (Vilh. Andersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 721), er "Min anden Skabelse. Til Seline" (PS IV 45). Digtet er håndfast disponeret over modsætningen mellem før og efter gennembruddet som følsom elsker - der er menneskets egentligste kvalifikation:

Udannet sprang jeg af min Moders Arme,
Udannet fra min Ungdoms Leders Haand;
Raa var jeg, følesløs, og uden Varme,
Blot Krop, foruden Sands og Liv og Aand.
Taus sad jeg gravet ned iblandt Ruiner
Af Alderdommens Daarlighed og Vid;
Og Krampe, Gigt, og evig mørke Miner
Blev Frugter af min uafbrudte Flid.

[...]

Jeg saae dig som en Guddom fra det Høie;
Og ved dit Smils oplivelige Bliv
Mit kolde Jeg, i Glandsen af dit Øie

Jens Baggesen,

Forklaret, pludselig fik Aand og Liv.
(PS IV 46)

Ikke alene gør åbenbaringen ham modtagelig for naturens yndigheder "med tusind Præg af Gud", han bliver tillige vital og nutidig i forhold til andre mennesker:

Nu saarer Usles Klageskrig mit Hierte;
Nu seer jeg Brødres Ulyksalighed;
Nu føler jeg, som egen, andres Smerte,
Og naar en Broder græder, græder med.
(PS IV 46)

Sidst, men ikke mindst gør omvæltningen ham digterisk potent. Og da fremgår det, at den elskede spiller en tvetydig rolle, dels som det aktive centrum for den vakte kærlighedsevne (som han ridderligt underordner sig), dels som passiv anledning til et udødeligt digt:

Og dersom Evighedens Hæder lønner
Min Sang, og vorder jeg saa lykkelig,
At elskes af den fjerne Fremtids Sønner,
Din Aand, dit Vid, dig elsker man i mig.
(PS IV 47)

Ode

Den rimfri *ode* er en anden af de klassiske former, som Baggesen benytter sig af. Oden var hos Johannes Ewald (med Klopstock som forbillede) blevet synonym med den mest ophøjede af lyrikkens former. Baggesen går mere regelret klassicistisk til værks, men emnet for "Harpens høie Lyd" (PS IV 20) kan - ligesom hos Ewald - variere: det kan være en erklæring om ubrydeligt venskab i forbindelse med en udlandsrejse ("Til Helgesen", PS IV 19), en hæmningsløs hyldest til en højtstående politiker - og mæcen ("Hellebeks Harpe. Sapphisk Ode til Ernst, Greve af Schimmelmänn", PS IV 254), en skælvende tillidserklæring til Napoleon, som Baggesen længe havde (politisk ukorrekte) forventninger til kunne bringe orden på det efter-revolutionære Europa ("Til Bonaparte. Digtet paa Toppen af St. Bernhardsbierget i Foraaret 1798", PS IV 233), og en teaterhviskende lovprisning af skaberens, "den Helliges festlige Rædsel" ("Paa Spidsen af St. Gottard", PS IV 127; 'festlig', dvs. højtidelig, af ty. 'feierlich'). Endelig kan det være en kollegial indforstået fremstilling af inspirationens farefulde vej mellem jord og himmel som i "Formastelsen. Til Grev Frederik Leopold Stolberg" (PS IV 94, skrevet 1787). Med den højtflyvende Ikaros som gennemgående figur beskrives her ligheden - men ikke identiteten - mellem erotisk fristelse og digterisk inspiration. Oden består af ni strofer, og digteren er dristig og dreven nok til først at lade sammenligningens genstand indfinde sig i strofe fem. Først sammenligningsleddet, ynglingens dirrende fascination af et blufærdigt smil fra den udkårne:

Som det uskyldige, tryllende, himmelske
Smil paa den blomstrende Skiønnes
Rødmende Kinder, naar rundere Barm sig
Hæver og synker,

Lokker en Yngling, der undrende, stirrende
Drukner sit Blik i dets Straaler,
Føler i zittrende Nerver dets Ild, og
Flammer i Længsel -

Siælen paa svulmende Læber imøde det
Bæver, paa hidsige Kysses
Brændende Vinger at hvirvle sig henrykt
Ind i sin Himmel -
(PS IV 94 f.)

Således godt på vej i sin himmelflugt standses han af det selvsamme smil, der nu byder ham at indstille tilnærmelserne for ikke at profanere helligdommen. Vellystigt og overmodigt flyver han ligesom Ikaros sin undergang i møde.

Men, som det samme livsalige, lokkende

Jens Baggesen,

Smil paa den Yndiges Kinder
Jager i hellig, utolkelig Rædsel
Siælen tilbage -

Nær ved sin Himmel den truffen af Straalernes
Alt for vellystige Vælde,
Ikarus lig, paa hensmeltende Vinger
Lynes til Jorden -
(PS IV 95)

Først efter denne langt udspændte sætningskæde får vi udpeget sammenligningens genstand, der retfærdiggør den forudgående erotiske novelle. Den formastelige elsker deler vilkår med digteren, helten fra musernes bjerg Helikon. Han stiger op og falder ned efter samme logik. "Saa" = således.

Saa med begeistrende Herlighed vinkende
Tryller den hellige Lue
Helikons Helt til den studsende Verden,
Hentet fra Himlen;

Tænder i Undrerens fulde, berusede
Hierte den brændende Længsel,
Og at udsprede fra Musers Triumfvogn
Vellyst til Jorden.

Ak! men den samme fortryllende, hellige
Nimbus om Digterens Isse
Splitter med lynende Straaler de vovsomt
Spilede Vinger.

Blindet af Glandsen nedstyrter den dristige
Flyvende Helikons Yngling,
Ikarus lig, og i Støvet med Taushed
Vidner sin Afmagt.
(PS IV 95 f.)

Som poetik betragtet - skrevet af en digter til en anden - siger digtet, at indfrielsen af de våde drømme (hvis udmaling fylder en betragtelig del) er ensbetydende med digterisk afmagt, dvs. tavshed. Det hellige skal forblive helligt, det håndgribelige håndgribeligt.

Rimbrev

Rimbrevet, den poetiske epistel er en anden af Baggesens gennemgående former. Han udgav to samlinger: *Skiemtsomme Riimbreve* (1807) og *Poetiske Epistler* (1814). Men genren var grundlagt tidligere. Under sine mange rejser var Baggesen en uhyre flittig brevsriver, og det ligger da lige for at "gøre Brevet til Poesi" (Vilh. Andersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 733). En dagbogsoptegnelse fra 1787 kan tjene som karakteristisk af den følsomme rejsende. Baggesen er her i Tremsbüttel i Nordtyskland sammen med sine adelige venner, datoen er 31.8., og det er lige før der kommer post (*Biographie*, bd. I, s. 140-143):

Greven, Grevinden, Ebert, hans Kone og jeg sadde om Bordet. Posten kom. Stolberg rækkede mig først et Brev - fra Hviid - jeg blev rød af Glæde - derpaa eet - fra Pram - jeg zittrede af Fryd, og endelig rækkede Louise mig eet fra Trolleborgs himmelske Dronning, og jeg rasede af Henrykkelse. Jeg tog alle disse kjære Breve, foer op af Stolen, trykkede dem til mit Hjerte, til mine Læber, glemte mig selv, sprang op og dandsede omkring paa Gulvet, og til Tilskuernes store Fornøielse gik paa den behageligste Maade fra Forstanden og ud i Haven. Maanen skinnede, Stjernerne tindrede, hele Naturen smilede - jeg tumlede mig i Engen, stødte Kolbøtter, sprang i Veiret for at kysse den nærmeste Stjerne, men kom langtfra ikke Halvveien, før jeg dumpede bus ned og kyssede Jorden. Jeg erindrer mig ikke nogensinde at have været mere tøileløs glad. Taarerne styrtede mig af Øinene, jeg slængte mig ned paa mine Knæe, og bad brændende til Gud, takkede ham i convulsiviske Haandslag, og blev efterhaanden mere rolig.

Det lykkes her den ligevægtige greve at få sin følsomme ven ind i stuerne igen. Grevinden spørger forekommende til indholdet af brevene - "Ere de da saa særdeles skønne, ere Efterretningerne saa forfærdelig

glade". Hun kender tydeligvis ikke sin Baggesen, der svarer, at han da endnu ikke har åbnet dem. Det kommer nu - læseren deler grevindens interesse for indholdet, og det danner baggrund for anden akt, hvor temperaturen om muligt skrues endnu et par grader i vejret. Der er tre breve: først et fra Hviid, som imidlertid er omtrent ulæseligt og "maa vente til roligere Øieblikke". Så er der et fra Sybille Reventlow: "Jeg læste det og græd heftigt. Jeg bad Gud med voldsomme Følelser af mit hele kogende Hjerter at velsigne hende og hendes uskatteerlige Ludvig". - Så er kulminationen forberedt:

Nu tog jeg Prams, aabnede det, læste den første Side, og frydede mig og loe - læste den anden Side, og studsede - den tredje, og ærgrede mig - den fjerde, og græmmede mig - den femte, og blev rasende - den sidste, og besvimed. Jeg kom til mig selv igjen ved at brænde mit Hoved i Lyset, jeg sprang op, foer ud i Luften, gennem Haven, over den vaade Eng og løb, indtil jeg styrtede i nogle Buske. Min Sjæl zitterer ved at erindre sig de Smerter, som den Gang rasede i dens Inderste. Længe blev jeg ved at skribe, vride mig paa Jorden og krampes i den vildeste Utaalmodighed. Jeg var upaatvivlelig omkommen i denne Tilstand, dersom ikke en Strøm af Taarer havde lettet mit bristende Hjerter.

Det første, der slår en, er selvsagt indtrykket af en mageløs sceneprestation med én altoverskyggende hovedperson, et tilstedeværende publikum (de adelige venner) og en impuls udefra i form af en række breve, hvis indhold aldrig røbes, men som er spektakulært til stede i form af ustyrligt løb og spring hen over scenen, ukontrolleret gestik, selvforglemmelse ("Jeg kom til mig selv igjen ved at brænde mit Hoved i Lyset") og et sprog fyldt med udråb, ellipser og andre elementer, der tilnærmer sproget den rene affekt. Man kunne med Ernst Robert Curtius kalde det en *Unsaybarkeitstopos* til scenebrug; følelsens overskud, bliver til sprogets underskud (*Europäische Literatur und lateinisches Mittelalter*, kap. 8, 1948). Men jo altså indlysende nok på skrømt.

Det andet markante i det citerede stykke er selve scenegangen - ikke det forhold at scenen udnyttes i hele sin bredde, fra indenfor til udenfor og tilbage igen - men den hidsigt insisterende gennemspilning af to dominerende følelser: fra himmelråbende jubel til den smerteligste forstemthed. Første gennemløb - der omhyggeligt er forberedt ved to andre breve - kulminerer i den mest uudtrykkelige glæde. Det er Sybille Reventlows brev. Andet gennemløb ender i perfekt symmetrisk sorg og afmagt. Det er venen Christen Prams brev, ham, der udgjorde den beklagelige tredjepart i det sjælevenskab, som Baggesen på dette tidspunkt havde etableret med hans kone, Magdalene Pram (Seline).

For det tredje forstår man - med Vilh. Andersens ord - "at der under denne Følelsesemotion var gaaet saa megen Poesi ud af den stakkels Digter, at næppe Lugten kunde blive tilbage til et retskaffent Digterværk" (*Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 733).

Baggesen var berettiget stolt af rimbrevet, som han anså for sin egen opfindelse. Det karakteristiske ved genren er ifølge digteren selv, at den er den "letteste, den utvungneste, den skødesløseste af alle tænkelige" former samtidig med, at den handler om omtrent ingenting - af "Materie" (indhold) har den "*næsten aldeles ingen*" (PS II 270). Når Baggesen som her stiller sagen på spidsen i forordet til sine *Skiemtsomme Riimbreve*, sker det i polemik mod samtidens romantiske alvorsmænd. Rimbrevene har "et vist overgivent *morende jeg veed ei hvad*" og "hin af Horaz og alle Kunstens Mestere anpriiste, i vore sidste Tider maaskee for lidt søgte og paaskønnede Lethed, hvormed alting siges paa en Maade, som ingen just før har sagt, men som enhver vil synes selv at kunne sige det" (PS II 271).

Fortællingens former

Det følgende afsnit drejer sig om Baggesens fortællende digtning og omfatter versfortællinger, den klassiske storform eposet, som Baggesen gjorde flere tilløb til, og rejseskildringen fra de unge år, *Labyrinten*.

Versfortællinger

Baggesens fortællinger på vers hører til i perioden 1784 til 1807. Senere vendte han sporadisk tilbage til fortællingen og benyttede dyrefabelen i traditionen fra La Fontaine som afsæt for en grotesk litterær satire: I "Pindsvinet. En allegorisk Fortælling" (1814, PS V 202) tildelte han sig selv titelrollen og brugte sine pigge på de lokale svin, dvs. hans gamle fjender Rahbek, Oehlenschläger og dennes tilhængere. Hans sidste værk var en fortælling på tysk, *Adam und Eva* (1826). Hovedparten af Baggesens fortællinger blev til i hans ungdomstid, men de blev revideret og genudgivet af flere omgange. Første portion var bogdebuten *Comiske Fortællinger* (1785) med fire fortællinger eller eventyr ("Poesiens Oprindelse" (PS I 9), "Katten, eller Kiærligheds Triumf" (PS I 36), "Jeppe, et siællandsk Eventyr" (PS I 52) og "Deucalion og Pyrrha" (aldrig genoptrykt)). Omtrent

samtidig udgav han en række fortællinger i Rahbeks tidsskrift *Minerva* ("Constance, eller Amors Hevn" (PS I 114), "Thomas Moore, eller Venskabs Seier over Kiærlighed" (PS I 131), "Ja og Nei, eller den hurtige Frier" (PS I 142), "Døden og Doctoren, eller den sorte Pest" (PS I 221), "Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse" (PS I 161), "Orpheus og Eurydice" (PS I 183), "Emma. Et romantisk Eventyr i fem Sange" (PS I 186)), der blev samlet og revideret i tobindsværket *Ungdomsarbejder* (1791) med et beklagende latinsk citat, der siger, at forfatteren er klar over, at "dette kun er Ubetydeligheder" (PS I 298). Baggesen gjorde her status efter sin store Europarejse og lagde an til *Labyrinten*. Et par fortællinger nåede aldrig længere end til at blive trykt i tidsskrifter ("Drømmene" (PS I 1), "Det fortvivlede Mord" (PS I 5)). *Ungdomsarbejder* indeholdt af nye fortællinger den parodiske selvbiografi "Forfatterens Liv og Levnet, af hans Fætter" (PS I 227) og den satiriske lystvandring på "Kirkegaarden i Sobradise" (PS I 258). Størstedelen blev samlet og revideret i tobindsværket *Eventyrer og Comiske Fortællinger* (1807), som også indeholdt det nyskrevne satiriske antiheltedigt om hans indsats som teateradministrator (PS I 263). I forordet (PS I 303) stiller Baggesen vanen tro et tredje bind i udsigt; det skulle indeholde en fortsættelse af "Forfatterens Liv og Levnet", men det blev ikke til noget. Også "Jordens Kiærlighedshistorie, eller Aarstiderne" (PS I 279) må regnes som fortælling, den gendigtede han efter sit tyske forlæg i *Heideblumen* (1808).

Baggesens fortællinger er typisk henlagt til en fjern ubestemt fortid: De ofte højst absurde handlinger kan finde sted i "Konning Dans for længst henfarne Dage" (PS I 162), i "hine ridderlige Dage" (PS I 187) eller "i denne Verdens unge Dage" ved et oldnordisk gudehof beboet af vellignende borgere fra Baggesens samtid (PS I 9).

Fortællingerne har typisk afsæt i en anden, mere eller mindre kendt historie eller anekdote: Det kan være Paul Mallets franske genfortælling (1766) af myten om Suttungs mjød i Snorres Edda, den kulørte fortælling om den forklædte Odins rejse til jætterne for at hjembringe en kostelig drik, visdommens og poesiens. Den oldnordiske myte tjener på skrømt som en forklaring på, at verden i dag er befolket af en mængde små poeter og ganske få store. Da det nemlig er lykkedes Odin at nedsvælge drikken og stikke af i skikkelse af en ørn, forfølges han og må aflevere en mindre del af drikken fra den ende, der er nærmest hovedet og en større del fra den anden ende (PS I 9). Baggesen bruger sine kilder efter forgodtbefindende; målet med genfortællingen er ikke oldnordisk autenticitet, men skæmt med borgermusikken hos de højst menneskelige guder. I det hele taget er afhængigheden af anden litteratur karakteristisk for hele Baggesens forfatterskab. Han er intertekstuel til fingerspidserne, når han fx komponerer det oprindelige titelblad til det, der senere blev kendt som "Kallundborgs Krønike" (PS I 161) som en hilsen til Holbergs *Peder Paars*, ikke den samlede udgave fra 1720, men det tidlige deltryk, hvor det fordrejede epos på sin side viser sin afhængighed af det antikke epos, som er forudsætning for parodien: Værket præsenteres (jf. Ludvig Holberg: *Værker i tolv Bind*, bd. II, 1969, s. 36) som en "Sandfærdig Ny Wiise", altså en kulørt skillingsviise, som efter behag kan synges på "den Melodie: Arma virumque cano &c." (indledningsordene til Vergils *Æneiden*) som valgfrit kan udskiftes med "den gamle Østerlandske Viise" om Odysseus' hjemtur (bedre kendt som *Odysseen*). Det er som påvist af Hans Brix (*Danmarks Digtere*, 1951, s. 152) denne Holberg-tekst, som lægger grunden under Baggesens "Kallundborgs Krønike" i den oprindelige udgave fra *Minerva* august 1786. Den lærde spøg (eller raffinerede intertekstualitet) drives langt videre end her antydet; den kan undertiden også tage form af henvisninger inde i forfatterskabet (intratekstualitet), som når den angivelige forfatter til krøniken, Simon Simonsen, viser sig at være identisk med den fætter, der har skrevet Baggesens biografi i form af "Forfatterens Liv og Levnet" (PS I 227). Og for at det ikke skal være løgn, vender den produktive, men altså fiktive fætter tilbage i *Labyrinten* (1965, s. 43). Dette vigtige aspekt af Baggesens digtning er blevet understreget af Leif Ludwig Albertsen: "En omstændighed, som man ikke hidtil har bemærket i Baggesens digtning, er, at han oftere end andre større digtere stykker sine værker sammen som en montage af citater fra forgængere, ikke sådan at forstå, at han fra en ungdom i epigonalitetens tegn gror frem til større originalitet, men tværtimod således, at hans originalitet netop består i den ikke ligefrem tidstypiske maner næsten overalt i sin digtning at forholde sig til et sprogligt forlæg" (*Odins mjød*, 1969, s. 22).

Baggesens rimfortællinger er altså typisk henlagt til eventyrets 'engang for længe siden', de er skrevet på baggrund af andre tekster, og de forholder sig frit til de fortællende dele af forlæggene. Vægten er typisk flyttet fra den knappe, pointerede afvikling af en historie og situationskomikken i den forbindelse (Wessels force) til den verbale komik inden for rammerne af en fortælling med "Vers paa Riim, der trækkes ud og ind / Alt efter Musens løierlige Sind" (PS I 29). Denne forskydning kan en klassicist som Billeskov Jansen kun se som et forfaldstegn i forhold til forgængeren Wessel (jf. *Danmarks Digtekunst*, bd. II, 1947, s. 138). Det forhold at en enkelt fortælling kan gennemløbe adskillige stilarter og derved kommer til at betone fortælleren snarere end fortællingen kan dog også blot betragtes som en arv fra en anden af Baggesens litterære forbilleder Christoh Martin Wieland (1733-1813), hvorfra han låner "den snart parodierende, snart følsomme, snart frivole diktion" (Paul V. Rubow: *Dansk Biografisk Leksikon*, bd. I, 1979, s. 367). Eller man kan med Marianne Stidsen

argumentere for, at fortællingens karakter af "mangespektret, afstikkerisk stilkatalog" og fraværet af enhed (*Mere lys*, 2002, s. 163) netop er det allermest interessante, fordi det bringer Baggesen i familie med moderne tekst-montører som Peter Laugesen og Dan Turèll. Endelig kunne man pege på en overset kategori: Ikke fortællingen eller fortælleren, men publikum - "o Publicum" (*PS I* 297) - hvis tilstedeværelse i digtet (som art, køn, socialstand) Baggesen konstant har for øje.

Epos

Blandt Baggesens mange tilløb til værker i det store format udmærker et enkelt sig ved faktisk at have fundet sin færdige form. Det blev ikke et epos om erobreren Napoleon, verdensomsejleren Cook, den nordiske mytologi med udgangspunkt i Loke-skikkelsen, eller et naturfilosofisk drama, men en beretning fra de schweiziske alper, et "idyllisk epos" på heksametre om tre graciøse hyrdemodeller (Jungfrauen) og deres udflugt til Jungfrau under den unge skandinav Nordfranks kyndige vejledning. *Parthenäis oder Die Alpenreise* (1803) finder sted i højderne omkring Bern (Berner Jungfrau Region), der i dag er et naturområde med UNESCO's særlige bevågenhed, men som først blev opdaget af følsomme rejsende i 1700-tallets sidste halvdel. Baggesen delte sin livslange begejstring for Alperne med mange andre i tiden. Til sammenligning gjorde alperne ikke det store indtryk på den fornuftige Holberg lidt tidligere i århundredet. Under sin overgang mødte han "paa een gang tre aastider", hvilket var interessant nok, men i bund og grund stod bjergene nærmest i vejen (*Ludvig Holbergs tre Levnedsbreve*, bd. I, overs. af A. Kragelund, 1965, s. 199). Selve alpelandskabet spiller en central rolle i digtet, det illustrerer den afdeling af det naturskønne, der i samtiden gik under navnet det sublime (Joachim Ritter: "Landskab. Om det æstetiskes funktion i det moderne samfund", i: *Æstetiske teorier*, udg. af Jørgen Dehs, 1984, s. 27-64). Naturen "risler, suser, buldrer, sukker og drøner gennem samtlige 12 sange" (Aage Henriksen: *Den rejsende*, 1961, s. 175). Og der udfoldes store fysiske anstrengelser i det gymnastisk krævende landskab, digtet er med Vilh. Andersens ord på flere måder "en sportslig præstation" (*Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 767). Men den egentlige hovedperson er Nordfrank. Ligesom i de homeriske digte indgår der et stort apparat af guder foruden mere lokalt bestemte dæmoner som fx den inkarnerede svimmelhed Azeus. "Menneskesindet" - og i særdeleshed Nordfrank - "er gjort til en kamplads for interessemødsætninger i gudeverdenen - hvilket vil sige: for modsatrettede kræfter i mennesket selv. Rejsen er - for så vidt som hovedpersonen klarer dens prøvelser - en rejse mod det bedre menneske" (Aage Jørgensen: "Jens Baggesens homeriske alperejse", i: *Kundskaben på ondt og godt. En studiebog*, 1968, s. 23). Der er på den ene side købmandsguden Hermes og den lavere elskovs gud Eros, og der er på den anden digterguden Apollon og den højere, platoniske elskovs gudinde Venus Urania, der holder til på toppen af Jungfrau (*Parthenos* betyder jomfru). Digtet rummer en lang række pikante optrin med let påklædte piger og blottede ankler, der har til formål at prøve den unge mands standhaftighed. Afslutningsvis opnår han det bedste af begge verdener, idet han løber af med den skønneste af de tre (Myris), får hendes hjertelige forældres samtykke og opnår under klang af sfærisk musik sin indvielse til livet som digter. Det har ud fra en indforstået forvisning om, at der ikke er biografisk dækning for idyllen, fået Aage Henriksen til at betegne *Parthenäis* som "det pinagtigste digt i vor litteratur, et resultat af fatale misforståelser" (*Den rejsende*, 1961, s. 174). Baggesen reviderede sit digt flere gange (senest i 1823, men først udgivet posthumt), men Aage Henriksen anser eposfragmentet *Thora* (1814) for den "egentlige revision af Parthenais" (*Den rejsende*, s. 183).

Thora, som i sønnernes udgave (*Jens Baggesens danske Værker*, bd. VIII, 1846, s. 177-292; herefter forkortet *DV*) har undertitlen *Et Fragment i ni Sange*, indtager en prominent plads hos Aage Henriksen, der aktualiserede forfatterskabet efter en længere pause. Her er de afgørende værker *Labyrinten* ("planlagt som konstruktionsled i et monument over hans kærlighedsforhold til fru Pram", s. 17) og som nævnt det tyske epos, der vurderes som en pinagtighed, en "maskerade" (s. 178) i forhold til "det møde med sig selv, som Baggesen senere skulle komme til at skrive om med stor og plaget kyndighed" (s. 178), det vil sige i *Thora*.

Det er ikke opgaven her at afgøre, hvorvidt denne vægtning af forfatterskabet er den gyldigste. Dens forudsætninger går tilbage til Vilhelm Andersen, der i sin omfattende gennemgang af forfatterskabet satte fragmentet om *Thora* fra Havsgaard højt. Han spiller to af Baggesens dobbeltgængere ud imod hinanden, den ene er nærmest for sjov, den anden er alvor for forfatteren selv: "Der er tungere Selverkendelse i Baggesens Eventyr om "Atterkommeren" end i Legen med "Gengangeren". Selv uden denne Dybde er *Thora*, ikke blot ved den første Sangs Eventyr, der henrev Datidens Læsere, men ved Ideen i det hele Værk af større Værd end Emma og Parthenais." (*Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 807). Aage Henriksen vedgår arv og gæld og udbygger Vilh. Andersens antydninger.

Første sang er vitterlig en virtuost afviklet gyser. Vi er langt ude på landet i Skåne i 1500-tallet, hvor lensmanden Herkuller på Havsgaard sent om aftenen læser højt for sin noget fraværende datter *Thora*. Længere varer idyllen ikke. Kulsvieren Grim ankommer med sine ti sønner skjult i kulsække, men det lykkes

den listige datter at holde den rødskæggede røver stangen, så hele banden kan overmandes og stilles for retten. Far og sønner halshugges og udstilles på galgebakken, og længe påstod man, at "de grinede høit hvert Maaneskifte", og at man hver elvte nat, når kirkeklokken slog tolv "i det sidstudrørende Slag" kunne høre de ord "Jeg kommer igjen!" (DV179).

På den baggrund kan historien om "Skjebnens rædsomme Gang og Uskylds Kamp mod det Onde" (DV179) fortsætte. Men den viser sig at være mere tvetydig end som så. Der oprulles i de følgende sange et vidt forgrenet netværk af personer med udgangspunkt i to slægter i vedvarende krig med hinanden (Thoras og hendes fars slægt over for Atterkommerens underjordiske Grim-slægt). Det kompliceres og bliver psykologisk forviklet af, at de enkelte personer undertiden skifter navne og undertiden ikke har kendskab til deres egentlige ophav. Det gælder Grimkul, der egentlig er den yngste af Atterkommerens sønner, men som under navnet Roller har giftet sig med Thora. Det onde er ikke entydigt, som det fremgår af den følgende passage, hvor den episke muse bliver bedt om at kaste lys over begærrets dunkle mål:

Muse! fortroe vor barnlige Liid til din venlige Smilen
Hvad du kun Digterens Harpe betroer: hvad i Tingenes Tidspil
Aander kun see, det usynlige Baand, som dem binder! Fortæl os
Hvordan den Fromme paa Veien blev ført til Forbrydelsens Afgrund,
Trods sin Uskyldighed! Neppe var meer den ømmeste Medynk
Værdigt paa Jorden et Væsen end han; o! viis os de skjulte
Rædsomme Traade, der bandt ham til Qval! Lad Ører som høre,
Fatte den Misklangs Værd, hvis Støvmødsigelse hæver
Tvivl om Udødelighed, og gjør i Smerternes Dybmulm
Synlige Himmels Stjerner, de høieste, hvilke vort Jordlivs
Vanlige Nat ei lader os see, knap lader os ahne!
Salig er den, der i Live har udtømt Lidelsens Bæger!
(DV237)

Fragmentet slutter efter niende sangs tilsyneladende idyl, hvor Thora har fulgt sin elskede til hans mors underjordiske heksehule, og er derved kommet til at bo dør om dør med en svigermor, hvis mand og ti sønner, hun har taget livet af. Men idyllen er truet, den onde fortrængte vender tilbage:

Her eller der; *det kommer igjen*, og voxer paa ny frem,
Hvis ei *qvæles i Fødselen* hver dets pippende Spire.
(DV229)

Roller-skikkelsen er ifølge Vilh. Andersen et af Baggesens mest nuancerede selvportrætter (*Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, s. 807). For Aage Henriksen er *Thora* Baggesens mest autentiske rapport fra det driftsliv, som han i overensstemmelse med tidens idealer forsøgte at "tugte [...] op i dens sande, oprindelige skikkelse" (*Den rejsende*, s. 238). Det er så dæmonisk, at det næsten er "modernistisk" (s. 241).

Labyrinten

Rejsebogen *Labyrinten* har stået i centrum af den seneste tids interesse for Baggesens forfatterskab. Den er da også noget af det mest veloplagte, der er skrevet på dansk. Man skal frem til Søren Kierkegaard for at finde noget lignende, hvad der bemærkelsesværdigt nok kun er få, der har haft øre for. Henning Fenger er en af dem, han kalder den "humoristisk-sentimentale rejsebog" for "det 18de århundredes originaleste danske prosaværk, utvivlsomt den bog Kierkegaard stilistisk har lært mest af" (*Familjen Heiberg*, 1992, s. 36). Her kommer Marianne Stidsens betegnelse: et "mangespektret, afstikkerisk stilkatalog" (jf. ovenfor) virkelig til sin ret. Om det lader sig gøre at finde frem til en kompositorisk enhed bag de mange biveje, lystvandringer og udflugter er noget, forskningen af gode grunde strides om. Klaus P. Mortensen placerer Baggesen i selskab med et helt korps af romantiske himmelstormere og ser værket som en fortløbende opstigning og sjælelig forvandling af den skrivende hovedperson (*Himmelstormerne. En linje i dansk naturdigtning* (1993), s. 132). På den anden side har Thomas Bredsdorff advaret mod fristelsen til at se præromantiske træk i *Labyrinten*: Værket består af en række sideordnede ekstaser og nedture, følsomme opvisningsnumre, som er 1700-talsagtige i deres egen ret. Det er ikke en stige, men - en labyrint ("The Fox at Ploen", 1967, s. 251).

At Baggesen selv er hovedpersonen kan alle blive enige om. Alene af den grund at han selv har redegjort for sin mageløse opdagelse - sig selv - i et forord til bogen:

Dens regelløse, i allehaande Vinkler og Bugter fremløbende Krinkelgange kontrastere saa meget med de

regelrette, snoerlige, efter en strax i Øiet faldende Plan anlagte Gader, man er vant til i de egentlig graphiske Værker, man besidder under Navn af Reiser - at jeg ikke trøstede mig til, ubetinget at fremstille min i disses glimrende Klasse [...]

(*Labyrinten*, 1965, s. 13 f.).

Med slet skjult stolthed lader Baggesen sin labyrint afvige fra tidens mange mere eller mindre eksotiske rejsebøger ved at lægge hovedvægten på sig selv: "Man kalde det Automanie, Egoisme, Jegsyge, hvad man vil - heller vil jeg fremstille *mig* i min hele Svaghed end gjøre mig skyldig i en virkelig Forbrydelse mod andre" (*Labyrinten*, 1965, s. 17). Denne høje norm for oprigtighed er sat af Jean-Jacques Rousseau (1712-78), en af bogens litterære ledestjerner: En virkelig forbrydelse mod andre ville det være at give køb på den konfessionelle biografiske sandhed.

Dette program for beretningen om rejsen fremlægges i værkets "Forerindring", men får sit mest prægnante udtryk i den af gode grunde sjældent læste (herom senere) henvendelse "Til Læseren", som afslutter andet bind af *Labyrinten*. Baggesen beklager de forsinkelser, værket har været udsat for. Verden er blevet politiseret siden revolutionsåret 1789, og Baggesen har ikke del i denne politisering. Så hvordan kommer man gennem verden i disse tider? På sin kæphest - den "Hobby-Horse", som Baggesen låner fra en anden af værkets centrale forbilleder, digressionens mester Laurence Sterne (1713-68):

Den hele vide Verden er til Hest, og enhver travler eller galloperer paa sin politiske Kiep med en saadan Fart og Skynding, at selv Kierligheds-Gudindens Concha neppe vilde friste dem i disse Dage til at standse, stige af, og sætte over Elven deri - end sige den lille Valnødskaal, jeg har sat Hiul under.

(*Labyrinten*, bd. II, 1793, s. 391)

Den mobile valnødskaal, som udgør Baggesens egenartede transportmiddel, må henvise til Hamlets bekendte udbrud (*Hamlet*, 2. akt, 2. scene): "O God, I could be bounded in a nutshell and count myself king of infinite space". Det er i denne på en gang begrænsede og altomfattende verden, at Baggesens rejse finder sted.

Rejsen begyndte 24.5.1789 i det København, der på grund af skandalen i forbindelse med operaen *Holger Danske* var begyndt at brænde under hans fødder. Planen var efter alt at dømme et kortere kurophold i Pymont finansieret af den svagelige unge poets lokale velyndere. Da han vendte tilbage til København i oktober 1790 efter en oprivende journalist- og digterrejse gennem centrale dele af Europa, var han blevet gift med Sophie Haller og medbragte adskillige notesbøger, dog primært fra den senere del af rejsen.

Baggesen har i sin indledning beskrevet problemet med materialemanglen til den første del af *Labyrinten* - det er den, der strækker sig til og med Pymont og omfatter første bind. Fraværet af de mange breve, han sendte hjem til sin sjæleveninde fru Pram (Seline) var mærkbart, da han satte sig for at "lægge dem til Grund for Udarbejdelsen" (*Labyrinten*, 1965, s. 19) af sin rejsebeskrivelse. De angiveligt "meer end halv hundrede Breve" (smst.) havde hun ladet gå op i røg - formentlig af ærgrelse over at være blevet tilsidesat af en schweizisk skønhed af god familie. De destruerede breve opvejedes ikke af den stump rejsedagbog fra 1789, som i dag er tilgængelig. Først i Schweiz, det vil sige i august 1789, påbegyndte Baggesen en sammenhængende dagbog.

Hvad gør en rejsebogsforfatter så? Situationen er penibel, når han har sat den konfessionelle oprigtighed som øverste norm. Baggesen gør noget meget mærkeligt. Han bryder rejsens almindelige kronologi og fortæller en historie, der er to år gammel og stammer fra hans første rejse til Nordtyskland i 1787. Det drejer sig om en jordomsejling, som Baggesen dengang foretog sammen med digterkollegaen Matthias Claudius og et lille belevent selskab. Det belevene består først og fremmest i, at alle er med på den selskabsleg, der i sin rørende enkelhed går ud på at forestille sig, at turen på en nordtysk sø af overkommelige dimensioner er intet mindre end, som det hedder, en "Reise til Verdens Ende" (*Labyrinten*, bd. I, 1792, s. 107). Selskabet er altså indforstået med de to digtervenners projekt: At lade en stor og eventyrlig verden hvælve sig over den hjemlige lilleverden - man diskuterer ivrigt, hvorvidt man har krydset ækvator, hvorvidt denne eller hin lokalitet svarer til kaptajn Cooks beskrivelser fra Sydhavet. Og så videre. Imaginær rejse eller ej - "Wenn jemand eine Reise tut, so kann er was erzählen", som Claudius digtede.

At rejsen i kronologisk forstand ikke hører hjemme i *Labyrinten* er ikke noget, som Baggesen lægger skjul på. Den imaginære rejse indgår i et brev til vennen Karl Spazier. Af brevet fremgår det, at der ikke er meget at skrive hjem om: Der er en prosaisk møntfabrik, men brevskriveren beder om tilgivelse for, at han "finder Dugdraaben paa dette Græsstraee med Soelen i Barmen skønnere end alle Verdens Speciedalere" (*Labyrinten*, bd. I, 1792, s. 109). Han sætter sig da for at fortælle om en vandretur langs den lokale flod, men afbryder sig selv med sin altså halvgamle erindring om en indbildt rejse. Da det lille rejseselskab igen er kommet sikkert i havn,

genoptager fortælleren tråden og vender tilbage til sit apropos, spadsereturen og møntfabrikken. Den indskudte beretning er en digression af den art, som Laurence Sterne (*A Sentimental Journey through France and Italy by Mr. Yorick*, 1768) havde indført som et sikkert stiltræk i en moderne rejseskildring, hvormed digteren viser sin suverænitæt over tiden.

Baggesen-kenderen Leif Ludwig Albertsen anser ikke den indskudte verdensomsejling som en nødløsning i forbindelse med mangel på egentligt rejsesstof, men som et signal om *Labyrinten* som allegorisk værk. Baggesen vil hermed vise, "at det faktisk skete er ganske sekundært for ham, at han ikke ønsker at gå i omgivelserne, men vil gå op i sin egen fortolkning af dem" (*Odins mjød*, 1969, s. 45). Det lille kapitel er, hævder han, "nøglen" til *Labyrintens* allegoriske struktur. Synspunktet har bestemt noget for sig: Det ligger i forlængelse af Baggesens egen afstandtagen til de traditionelle rejsebeskrivelser som er "blot tællende, maalende, afstikkende, copierende og silhouetterende" (*Labyrinten*, 1965, s. 15). Albertsen opnår at få sagt noget væsentligt om forholdet mellem liv og digtning, oprigtighed og fiktion i *Labyrinten*: Der er tale om en forskydning fra virkelighed til sprogkunst. Der er ingen tvivl om, at man fejllæser værket, når man som senere biografer og udgivere har gjort det, fastholder *Labyrinten* som en ligefrem realbiografisk beretning.

Baggesens rejse gennem "Tydskland, Schweitz og Frankerig" rummer en række højdepunkter, som har fået klassikerstatus: Hertil må regnes den livsfilosofiske hede vandring ved Lüneburg, den journalistisk årvågne skildring af Jødegaden i Frankfurt, den fortættede øjeblikforelskelse i Mainz, de virtuose refleksioner over den alt for regelmæssige by Mannheim og bestigningen af katedralen i Strassbourg. Imidlertid er det kun dele af værket.

Labyrintens første del udkom i 1792, anden del året efter. Dette førstetryk er på over 800 sider, men værket er i dag kun tilgængeligt i forkortede versioner, som alle rummer de traditionelle highlights, men fx ikke den nævnte "Reise omkring Jorden". Den gældende standardudgave ved Torben Brostrøm er beskåret med omtrent en fjerdedel. En samlet, kommenteret udgave er under udarbejdelse.

Tanken om at fortsætte *Labyrinten* forlod aldrig Baggesen. Han arbejdede fra tid til anden afbrudt af andre rejser på at indlemme Schweiz i rejsebeskrivelsen. Mest monumentalt satsede han i 1807, hvor en andenudgave blev påbegyndt under titlen *Jens Baggesens Digtervandring eller Reiser i Europa i Begyndelsen af det attende og mod Enden af det nittende Aarhundrede* (!). I forordet gør han lovning på syv bind svarende til førsteudgaven, et regnestykke, der løber op i 3600 sider. Det blev dog kun til en beskåret og redigeret version af 1792/93-udgaven.

Først efter hans død rejste hans sønner i samarbejde med digterpræsten C.E. Boye et monument i form af en udgave i fire bind, frit sammenskrevet over faderens fiktionstekster, dagbøger og breve. Også dette tekstmassiv fortjener at blive gået efter i sømmene. Det var med L.L. Albertsens ord sønnernes ambition at "gøre faderen menneskelig, jordisk, konkret" (*Odins mjød*, 1969, s. 45). Man kunne udbygge perspektivet og sige, at sønnerne med *Labyrinten* og især dens 'fortsættelse' (*DVIX*, 1846; *DVX*, 1847; *DVXI*, 1847, s. 1-234) rejste et monument over faderens sunde, ukomplicerede kærlighed til deres egen mor. Det var, lyder deres implicite argumentation, hende, Baggesen elskede, ikke som Albertsen hævder det "allegoriske sug opad" i sprogets labyrinter (s. 44). Desuden kunne fuldførelsen i sig selv gælde som en æresoprejsning for en digter, der allerede dengang var berygtet for sine uafsluttede værker og talløse udkast.

Tekstoplysninger

De udgaver, der er anvendt i ADL, og som der henvises til i dette portræt, er:
Poetiske Skrifter, 1-5, ved A. Arlaud. J. H. Schubothes Boghandel, Kbh. 1889-1903
Labyrinten, Udgivet med efterskrift af Torben Brostrøm. Gyldeldal, Kbh. 1965

I [Udgivelse af danske litterære tekster efter 1800](#)

(Den røde Betænkning) DSL, 1996, gøres der rede for foreliggende udgaver i afsnittet om Jens Baggesen, s. 9-12.

Bibliografi

[Dansk Litteraturhistorisk Bibliografi.](#)

Internet-version af den bibliografi dækkende 1967-1986, som Dansk lærerforeningen udgav i 1989, og de supplerings-hæfter, som er udkommet årligt siden.

Jens Baggesen,

Den grundlæggende Baggesen-bibliografi er K.F. Plesner: *Baggesen Bibliografi*, 1943. Hertil føjer sig Karl Goedeke: *Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung aus den Quellen I-XV*, Dresden 1884-1964, bd. VI, s. 161-165; supplementsbind XV, udg. af Herbert Jacob (den skandinaviske afdeling ved Leopold Magon og Herbert Jacob), s. 432-441.

Listen er selektiv og er delt i 5 afdelinger:

- [1. Værker](#)
- [2. Udgaver](#)
- [3. Generelle biografiske og litteraturhistoriske behandlinger](#)
- [4. Tematiske behandlinger af forfatterskabet](#)
- [5. Analyser af enkelte værker og digte](#)

Værker

Comiske Fortællinger, 1785.

Holger Danske. Opera i tre Acter, sat i Musik af F. L. Æm. Kunzen, 1789.

Til det virkelige Publicum, i Anl. af Herr Rahbeks Epigrammer i Aftenposten, 1789.

Ludvig Holberg: *Niels Klims underjordiske Reise. Oversat efter den latinske Original af Jens Baggesen*, 1789.

Ungdomsarbejder I-II, 1791.

Christi Død. Et Passions-Oratorium, som opføres i Fasten 1792. Paa Christiansborg. Ordene af J. Baggesen. Musiken af J. A. P. Schulz, [1792].

Labyrinten eller Reise giennem Tydskland, Schweitz og Frankerig I-II, 1792-93; delvis genudgivet som *Jens Baggesens Digtervandring eller Reiser i Europa i Begyndelsen af det attende og mod Enden af det nittende Aarhundrede*, bd. I, 1807. Oversat til tysk af C.F. Cramer: *Baggesen oder Das Labyrinth. Eine Reise durch Deutschland, die Schweiz und Frankreich*, Altona og Leipzig 1793-95.

Skabningens Halleluja. Hymne opført ved Hoffet i Fasten 1797. Ordene af Professor Baggesen. Musiken af Kapelmester Kunzen, [1797].

Erik Eiegod. En Oper af J. Baggesen, 1798.

Krigs-Hymne mod Albion for Dannemarks Landkrieger og Universitets Alumner af Baggesen, 1801.

Orlogs Sang for Dannemarks Søekrieger, Paris 1801.

Dansk Søemands Sang Hertuginde Lovisa Augusta helliget, 1801.

Jens Baggesens Samtlige Værker. Forhen trykte og hidtil utrykte, samlede, sidste Gang rettede og heel igiennem med Anmærkninger forsynede udgivne af ham selv, bd. I, 1801 [1800].

Parthenäis oder die Alpenreise. Ein idyllisches Epos in neun Gesängen, Hamburg und Mains, [1802/1803]; udvidet og revideret: *Parthenäis oder die Alpenreise. Ein idyllisches Epos in Zwölf Gesängen*, Amsterdam [1807]; revideret i *Poetische Werke* (1836); oversat til fransk af Claude Charles Fauriel: *La Parthénéide, Poëme de M. J. Baggesen, traduit de l'Allemand*, Paris og Amsterdam 1810; oversat til dansk af Flemming Dahl: *Parthenäis eller Alperejsen*, 1965.

Gedichte I-II, Hamburg 1803.

Skiemtsomme Riimbrev, 1807.

Eventyrer og Comiske Fortællinger I-II, 1807.

Giengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen ved Forfatteren af Riimbrevene. Med et Tillæg, 1807.

Nye Blandede Digte, 1807.

Jens Baggesen,

Nyeste Blandede Digte, 1808.

Prøve af Ny Sange for Danske Sømænd. Af J. Baggesen. Sendt fra Paris i Januar 1808, 1808.

Heideblumen. Vom Verfasser der Parthenais. Nebst einigen Proben der Oceania, Amsterdam 1808; oversat til dansk af Flemming Dahl: Oceania, 1968.

Taschenbuch für Liebende. Auf's Jahr 1810. Herausgegeben von Baggesen, Tübingen 1810.

Der Karfunkel oder Klingklingel-Almanach. Ein Taschenbuch für vollendete Romantiker und angehende Mystiker. Auf das Jahr der Gnade 1810, Tübingen 1810; genudgivet med en indledning af Gerhard Schultz, Seltene Texte aus der deutschen Romantik, 4, Bern, Frankfurt am Main, Las Vegas 1978.

Flaskebrev fra Knud Vidfadme, hin Sjællandsfar, til sine Landsmænd. d.d. 28. Januar 1808. Opkapret, atter udleveret, og endelig afsendt til Dannemark, 1811.

Om Jøderne. En Anmeldelse af J. J. Baggesen, Justitsraad, Doctor i Philosophien, og Professor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, 1813.

Neues Alexanderfest. Auferstehungshymne. 1813, 1813.

Poetiske Epistler, 1814.

Søndagen nr. 1-5(febr.-maj), 1814.

Litteraturblade. Første Hefte, indeholdende Skuddagens første Quartal, og Lille Søndag-Aftens-Nummerne fra 1 til 13, 1814.

Lille Søndags-Aften. Et Tilblad til Søndagen. Nr. 1 (marts), 1814; fortsat som Lille Søndag-Aften. Nr. 2-13 (marts-juni), 1814.

Skuddagen. 11 numre i perioden marts-august, 1814.

Moralen til Pindsvinet, eller Allegoriens Forklaring i Prosa, 1814.

Oran-Utang ved Foden af Parnasset. Gienspeilet i de fornærmede Gratiens Skiold, 1814.

Species Facti, Responsum og Kiendelse i Sagen betræffende Herr Bibliothek-Sekretair C. Molbechs seeneste litterariske Udaad i Dagen No. 148, 1814.

Det evige Sindbillede, ikke blot Litteraturens Oprindelse, men Philosophiens Maal og Ende. En Gaade, som Priisopgave, for aandelig Levende, 1815.

Drømmen i Kronprindssegaden No. 390, Natten før den 28de October. En dansk Fortælling. Af Salig Baggesen, 1815.

Danfana. Et Maanedskrift af Jens Immanuel Baggesen, 1816-17.

Trylle-Harpen. Originalt Syngespil, 1816.

Per Vrøvlers Yderst grundige Kommentar over den uhyre Digter A. Oehlschlägers sidste genialske Sang ved Fugleskydningen den 8 August 1816. Paa Rim udsat til en Ven, der har glemt Nutidens Vers, og ikke forstaaer vore Dages Prosa; og i Trykken befordret for de Venner af Litteraturen, der ikke kunne læse Skrift. Med et Par enfoldige Anmærkninger af Knud Siællandsfar, 1816.

Reisen til sit Hiem i Udtog. Eller Reisersk Adfærd og Tale i Hundrede Aphorismer, &c. og Een, uddragne af Ædedigtet i to Deele. Haandudgave med Anmærkninger til Lettelse for Kiøbere og Læsere i disse dyre Tider som Grundtext til den for Tiden staaende Brevvexling imellem den virkelige Baggesen og den (som man endnu bestandig haaber) fingeerte Oehlschläger. Af Brevvexlingens Forfatter, 1818.

Trylleharpens Historie med Procedure i Sagen Justitsr. og Prof. Jens Imm. Baggesen contra Stud. Pd. Hiorth og Dom afsagt i den Kgl. Lands-Over-, samt Hof- og Stadsret i Kiøbenhavn, den 25de Mai 1818, 1818.

Breve til Adam Øhlenslæger (I Anledning af En Reise af en Dito), 1818.

Jens Baggesen,

Rosenblade med Et Par Torne, 1819.

Der Himmelruf. An die Griechen in ihrem Todeskampfe für die Freiheit, Breslau 1826.

Adam und Eva oder die Geschichte des Sündenfalls. Ein humoristisches Epos in zwölf Büchern, Leipzig 1826.

Udgaver

Jens Baggesens danske Værker I-XII, udg. af Carl og August Baggesen og C.J. Boye, 1827-32.

Labyrinthen. Digtervandring I-IV, udg. af Carl og August Baggesen og C. J. Boye, 1829-31.

Aus Jens Baggesen's Briefwechsel mit Karl Leonhard Reinhold und Friedrich Heinrich Jacobi I-II, udg. af Carl og August Baggesen, Leipzig 1831.

Jens Baggesen's poetische Werke in deutscher Sprache I-V, udg. af Carl og August Baggesen, Leipzig 1836.

Jens Baggesens Biographie. Udarbejdet fornemmeligen efter hans egne Haandskrifter og efterladte litteraire Arbejder I-IV, udg. af August Baggesen, 1843-56.

Jens Baggesens danske Værker I-XII, udg. af August Baggesen, 1845-47. (Forkortet DV).

Fragmente von Jens Baggesen. Aus dem literarischen Nachlasse des Verfassers, udg. af August Baggesen, Leipzig og Kbh. 1855.

Digte af Jens Baggesen, udg. af August Baggesen, 1857.

Jens Baggesens Philosophischer Nachlass I-II, udg. af Carl A.R. Baggesen, Zürich og Kbh. 1858-63.

Udvalgte Digte, udg. af Kr. Arentzen, 1876.

Til Belysning af literære Personer og Forhold i Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Århundrede. En Samling Breve, udg. af S. Birket Smith, 1884, s. 257-275.

Labyrinten, anonym udgiver, Kbh. [1888].

Jens Baggesens Poetiske Skrifter I-V, udg. af August Arlaud, 1889-1903. [Det her benyttede tekstgrundlag. Forkortet PS. Udgaven er uafsluttet og medtager således ikke digte efter 1814. Udgaven bringer foruden trykte tekster også utrykte tekster, enkelte dog kun i det særdeles udførlige noteapparat ordnet kronologisk (efter tilblivelse subsidiært tryk) "indenfor enkelte bestemte Kategorier" (PS I III). "Ved Reproduktionen af *Texten*, som jeg overalt har bestræbt mig for at gjengive med den størst mulige kritiske Nøiagtighed, er det, hvor flere Udgaver af et Digt have foreligget, stedse den af Digteren senest foretagne Revision, som er bleven benyttet" (PS I II). Dette princip om at foretrække den senere udgave frem for den tidligere er i overensstemmelse med 1800-tallets tekstkritiske norm. Er man i højere grad interesseret i førstetrykkes ordlyd, er der ingen vej uden om de originale udgaver, om end Arlaud i et vist omfang redegør for ændringerne].

Blätter aus dem Stammbuch Jens Baggesen's 1787-1797, udg. af Theodor von Baggesen og Eduard Grupe, Marburg a. L., 1893.

Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekrede i Tidsrummet 1770-1827 I-X, udg. af Louis Bobé, 1895-1931; især bd. VI.

Labyrinten, udg. af Louis Bobé, 1909.

Labyrinten, anonym udgiver, 1910.

Timoleon und Immanuel. Dokumente einer Freundschaft. Briefwechsel zwischen Friedrich Christian zu Schleswig-Holstein und Jens Baggesen, udg. af Hans Schulz, Leipzig 1910.

Gemt og Glemmt. Minder fra gamle Dage I-III, udg. af Louis Bobé og Carl Dumreicher, 1916; bd. II, s. 21-148.

Jordens Kiærlighedshistorie eller Aarstiderne, udg. med en indledning af K.F. Plesner, 1954.

Jens Baggesen,

Kallundborgs Krønike, med forord af Kai Friis Møller, 1961.

Labyrinten, udg. af Torben Brostrøm, 1965.

Labyrinten, udg. af L.L. Albertsen, [1976].

Das Labyrinth oder Reise durch Deutschland in die Schweiz 1789, oversat af Gisela Perlet, Leipzig og Weimar 1985.

Der vollendete Faust oder Romanien in Jauer. Faksimiledruck nach der Ausgabe von 1836, udg. med en indledning af Leif Ludwig Albertsen, Seltene Texte aus der deutschen Romantik, 7, Bern, Frankfurt am Main og New York [1985].

Epigrammatisk billedbog, udg. af Leif Ludwig Albertsen, 1974 (*Baggeseniana* 5).

Le labyrinthe, oversat med en indledning af Denise Bernard-Folliot, Paris 1995.

Generelle biografiske og litteraturhistoriske behandlinger

Knud Lyne Rahbek: *Erindringer af mit Liv* I-V, 1824-29.

Kr. Arentzen: *Baggesen og Oehlenschläger. Litteraturhistorisk Studie* I-VIII, 1870-78.

Ludvig Schrøder: *Evald og Baggesen, deres Læremestre og deres Velyndere. Bidrag til Oplysning om det aandelige Livsrøre i Slutningen af det attende Hundredeaar*, 1884.

Julius Clausen: *Jens Baggesen. En litterær-psykologisk Studie*, 1895.

Vilhelm Andersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie* I-IV, udg. af Vilh. Andersen og Carl S. Petersen, Kbh. 1924-34, bd. II, s. 715-832.

K.F. Plesner: "Fra Baggesens ungdomskreds. Cramer - Moltke - Spazier" i: *Danske Studier*, 1936, s. 35-48.

Hans Brix: *Danmarks Digtere. Fyrretyve Kapitler af dansk Digtekunsts Historie*, 1951, s. 150-161.

Aage Kabell: *Faser af dansk digtning*, 1959, s. 60-62.

Aage Henriksen: *Den rejsende. Otte kapitler om Baggesen og hans tid*, 1961.

Carl Roos: "Sofie Ørsted" i: *Det ukuelige Håb. Essays*, 1963.

Leif Ludwig Albertsen: *Immanuel. En bog om Jens Baggesen*, 1991.

Søren Schou: "Agtet - og upåagtet" i: *Dansk Noter*, nr. 3, 1991, s. 20-27.

Tematiske behandlinger af forfatterskabet

Otto Zürcher: *Jens Baggesens Parthenais. Eine literarhistorische Untersuchung*, Leipzig 1912.

Paul V. Rubow: *Dansk litterær kritik i det 19. århundrede indtil 1870*, 1921; 1970, s. 58-64.

Thomas Bredsdorff: "The Fox at Ploen. The Idea of Nature in a Major Work of Danish Eighteenth-Century Literature. Jens Baggesen's 'The Labyrinth'" i: *Orbis Litterarum*, nr. 22, 1967, s. 241-251.

Leif Ludwig Albertsen: "Das vorgeformte Wort. Baggesen als Übersetzer und Parodist" i: *Nerthus*, nr. 2, 1969, s. 151-185.

Albertsen: *Odins mjød. En studie i Baggesens mytiske poetik*, 1969.

Albertsen: "Odinsmythos in Jens Baggesens Dichtung und Philosophie" i: *Germanisch-Romanische Monatsschrift*, N. F., XX, 1970, s. 189-204.

Flemming Dahl: *Den Guddommelige Jomfru*, 1970 (*Baggeseniana* 1).

Jens Baggesen,

Leif Ludwig Albertsen: *Holgerfejden*, 1971 (*Baggeseniana* 2).

Albertsen: *Niels Klim 1789,1972* (*Baggeseniana* 3)

Nägele: "Venus Urania in der Konventionsehe. Kritische Betrachtungen Jens Baggesens zu einer bürgerlichen Gesellschaftsstruktur aristokratischer Prägung" i: *Danske Studier*, 1972, s. 37-40. (Efterfulgt, s. 41-50, af et hidtil utrykt JB-essay, "Om Forholdet imellem begge Kjøn. Betragtet i Bern, fra en fremmed Iagttagers Standpunkt. Marts 1825").

Leif Ludwig Albertsen: *Sfinksens lyriske værksted*, 1973 (*Baggeseniana* 4).

Albertsen: "Baggesen und die Juden", i: *Text & Kontext*, nr. I:1, 1973, s. 70-86.

Aage Henriksen: "Baggesen-europæeren" i hans: *Den intellektuelle*, 1974, s. 53-59. (Oprindeligt på engelsk i *Danish Foreign Office Journal*, nr. 48, 1964, s. 17-20).

Horst Nägele: "Jens Baggesen über das Verhältnis des deutschen Idealismus zur französischen Revolution. Mit bisher unveröffentlichten Texten aus den Jahren 1823-1825", i: *Jahrbuch des freien deutschen Hochstifts*, Tübingen, 1974, s. 323-343. (Teksterne, NKS 1467, 2°, VI, aftrykkes s. 330-343).

Leif Ludwig Albertsen: *Sang og slagkraft. Med et udblik over nationallyrikken under Englandskrigene*, 1975 (*Baggeseniana* 6).

Oskar Bandle: "Die Alpenreise eines Empfindsamen. Zu Baggesens Erlebnis der Schweiz 1789/90" i: *Studien zur dänischen und schwedischen Literatur des 19. Jahrhunderts*, Basel 1976, s. 9-46.

Leif Ludwig Albertsen: *Til et minde. En digters død og eftermæle*, 1976 (*Baggeseniana* 7).

Albertsen: *Syvæld og roserne*, 1977 (*Baggeseniana* 8).

Albertsen: *Schillerklubben*, 1978 (*Baggeseniana* 9).

Albertsen: *Baggesen eller Oehlenschläger*, 1979 (*Baggeseniana* 10).

Albertsen: "Trusting in the Antipodes: A Danish Poet's Epic Poem on James Cook", i: *Captain James Cook. Image and Impact*, bd. II, udg. af Walter Veit, Melbourne 1979, s. 173-189.

Albertsen: *On the threshold of a golden age. Denmark around 1800*, 1979.

Albertsen: *Jeg kommer igjen! H. C. Andersen og Henrik Hertz som elever af Baggesen*, 1980 (*Baggeseniana* 11).

Asbjørn Aarnes: "Maine de Biran et Jens Baggesen. Une correspondance inédite" i: *Orbis Litterarum*, nr. 35, 1980, s. 206-219.

Otto Oberholzer: "Baggesen und die Deutschen" i: *Dialog über die Grenze. Festschrift zum 10jährigen Bestehen der Deutsch-Dänischen Gesellschaft*, udg. af Thomas Viktor Adolph, Rendsburg 1980, s. 66-72.

Leif Ludwig Albertsen: *Skyggespil. Omkring den tyske romantik*, 1981 (*Baggeseniana* 12).

Heinrich Fauteck: "Die Beziehungen Jens Baggesens zu Fichte" i: *Orbis Litterarum*, nr. 38, 1983, s. 312-337.

Bandle: "Baggesens 'Parthenais' im Umfeld deutscher Klassik und Romantik" i: *Scandinavian Literature in a Transcultural Context*, udg. af Sven H. Rossel og Birgitta Steene, [Seattle] 1986, s. 83-89.

Leif Ludwig Albertsen: "Ohne Alternative keine Dialektik. Baggesens Reisen und das Problem der Solidarität" i: *Eutiner Forschungen*, nr. I, 1991, s. 269-278.

Marianne Stidsen: "Med og uden paryk. Jens Baggesens forfatterskab i formalistisk belysning" i: *Mere Lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur*, udg. af Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard, 2002, s. 147-174.

Analyser af enkelte værker og digte

Jens Baggesen,

Hans Brix: "Til Jens Baggesen: Labyrinthen" i: *Analysen og Problemer. Undersøgelser i den ældre danske Litteratur* I-VII, 1935-55, bd. III, s. 204-232.

Torben Brostrøm: *Labyrint og Arabesk*, 1966, s. 9-38.

Aage Jørgensen: "Jens Baggesens homeriske alperejse" i hans: *Kundskaben på ondt og godt*, 1968, s. 21-29.

Flemming Dahl: "Lidt om Baggesens Parthenais. Supplerende bemærkninger til den danske gendigtning 1965" i: *Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen*, LVIII, 1971, s. 96-114.

Steffen Hejlskov Larsen: "Kærlighedens poesi eller poesien kærlighed" i: *Danske digtanalyser*, udg. af Thomas Bredsdorff, 1969, s. 59-76. (Om "Balders Igenkomst").

Helmer Lång: "Förromantisk sentimentalitet: Jens Baggesen, "Da jeg var lille"" i hans: *Dikt att förklara*, Lund 1971, s. 68-75.

Finn Stefánsson: "En fortolkning af Jens Baggesens "Samklang"" i: *Meddelelser fra Dansk lærerforening*, 1971, s. 73-80.

Horst Nägele: *Der deutsche Idealismus in der existentiellen Kategorie des Humors. Eine Studie zu Jens Baggesens ideolinguistisch orientiertem Epos Adam und Eva*, Neumünster 1971.

Andreasen: "Jens Baggesen: 'Der vollendete Faust'. En parodi, litteraturhistorisk placeret" i: *Der nahe Norden. Otto Oberholzer zum 65. Geburtstag. Eine Festschrift*, udg. af Wolfgang Butt og Bernhard Glienke, Frankfurt am Main 1985, s. 91-98.

Oskar Bandle: "Baggesens 'Parthenais' im Umfeld deutscher Klassik und Romantik" i: *Scandinavian Literature in a Transcultural Context*, udg. af Sven H. Rossel og B. Steene, 1986, s. 83-89.

Otto Oberholzer: "Jens Baggesen: *Oceania*. Streifzug in Baggesens poetischen Werken in deutscher Sprache" i: *Grenzerfahrung - Grenzüberschreitung. Festschrift für P. M. Mitchell*, udg. af Leonie Marx og Herbert Knust, Heidelberg 1989, s. 78-87.

Ole Egeberg: "Poetik eller parodi - eller parodiens poetik. En undersøgelse af Jens Baggesens "Om Poesiens Oprindelse"" i: *Dansk Noter*, nr. 2, 1992, s. 59-61.

Gert Sautermeister: "Spannweite der Gegensätze, Nähe der Extreme. Zur Unverjährtheit eines Unbekannten. Jens Baggesen: 'Das Labyrinth oder Reise durch Deutschland in die Schweiz 1789'", i: *Europäische Reisen im Zeitalter der Aufklärung*, udg. af Hans-Wolf Jäger, Heidelberg 1992, s. 360-385.

Niels Lyngsø: "Labyrinten som fortløbende struktur" i: *Kritik*, nr. 103, 1993, s. 10-19.

Klaus P. Mortensen: *Himmelstormerne. En linje i dansk naturdigtning*, 1993, s. 119-144.

Marianne Stidsen: "Du vil forundres i din kakkelovnskrog, mit gamle jeg!" i: *Den Blå Port*, nr. 34, 1995, s. 41-65.

Heinrich W. Schwab: "Holger Danske - Holger Tydske. Zum Kopenhagener Opernstreit des Jahres 1789" i: *Grenzgänge. Skandinavisch-Deutsche Nachbarschaften*, udg. af Heinrich Detering, Göttingen 1996, s. 96-114.

Jette Lundbo Levy: "Det talende skrammel. Bevægelser rundt i Baggesens labyrint", i: *Digternes paryk. Studier i 1700-tallet. Festschrift til Thomas Bredsdorff*, udg. af Marianne Alenius m.fl., 1997, s. 209-221.

Mogens Davidsen: "Et svimmelmonument. Jens Baggesen. *Labyrinten*" i: *Læsninger i Dansk Litteratur*, bd. I, 1998, s. 262-278, 344-347.

Klaus P. Mortensen: "Tårespejlet. Baggesen og Staffeldt" i: *Spejlinger. Litteratur og refleksion*, 2000, s. 95-106.

Gisela Perlet: "Warum und wie übersetzt man Jens Baggesen im 20. Jahrhundert?" i: *Augias*, nr. 33, 1989, s. 21-30; genoptrykt i: *Dänisch-deutsche Doppelgänger. Transnationale und bikulturelle Literatur zwischen Barock und Moderne*, udg. af Heinrich Detering, Anne-Bitt Gerecke og Johan de Mylius, Göttingen 2001.

Jette Lundbo Levy: "Kvinden i labyrinten. Baggesen og erotismen" i: *Mere lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur*, udg. af Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard, 2002, s. 175-195.

Jens Baggesen,

Martin H. Brunsgaard: "Fortsættelse følger - om Jens Baggesens *Labyrinthen*" i: *Bogens Verden*, nr. 5, 2002, s. 27-31.

Nicolas Reinecke-Wilkendorff: "Den nedstegne guds kærlighed. Om Jens Baggesens 'Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna'" i: *Danske Studier*, 2002, s. 133-157.

Henrik Blicher

Henrik Blicher: f. 1960, ph.d., lektor i Ældre dansk litteratur ved Institut for Nordisk Filologi ved Københavns Universitet.

Arbejder for tiden på en samlet, kommenteret udgave af Jens Baggesens *Labyrinten* (1792-93).